

PROGRAM PRAĆENJA PROVOĐENJA PREPORUKA KOMITETA ZA PRAVA DJETETA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA PERIOD 2020-2024.

I. Uvod

Bosna i Hercegovina je Konvenciju o pravima djeteta preuzela sukcesijom 23. novembra 1993. godine („Službeni list RBiH“, broj 25/93). Bosna i Hercegovina je u maju 2005. godine prezentirala Prvi periodični izvještaj (Inicijalni) o provođenju Konvencije o pravima djeteta, nakon čega ga je Komitet za prava djeteta razmotrio (CRC/C/11/Add. 28) na 1030. i 1031. sjednici (vidi: CRC/C/SR. 1030 i 1031), koje su održane 19. maja 2005. godine. Komitet je usvojio zaključne primjedbe na 1052. sjednici održanoj 3. juna 2005. Prvi periodični izvještaj Bosne i Hercegovine (Inicijalni) o provođenju Konvencije o pravima djeteta urađen je u skladu s Generalnim smjernicama u vezi sa strukturom i sadržajem periodičnih izvještaja koje države strane dostavljaju prema članu 44, stavu 1. (b) Konvencije.

U skladu sa zaključnim primjedbama Komiteta, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je donijelo Odluku o povlačenju rezerve na član 9. stav 1. Konvencije o pravima djeteta. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine je tokom 2008. godine dostavilo obavijest depozitaru generalnog sekretara UN-a.

Komitet za prava djeteta je razmatrao Kombinovani drugi, treći i četvrti periodični izvještaj BiH o provođenju Konvencije o pravima djeteta¹ (CRC/C/BiH/2-4) na 1730. sjednici (pogledati CRC/C/SR. 1730 i CRC/C/SR. 1731) održanoj 19. septembra 2012. godine, a na 1754. sjednici održanoj 5. oktobra 2012. godine usvojio je zaključna zapažanja. Također, Komitet za prava djeteta je razmatrao Kombinovani peti i šesti izvještaj BiH o provođenju Konvencije o pravima djeteta² na 2404. i 2405. sjednici (CRC/C/SR. 2404 i 2405), koje su održane 10. i 11. septembra 2019. godine, a na 2430. sjednici održanoj 27. septembra 2019. usvojio je zaključna zapažanja.

¹ Usvojen na 105. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 18. 11. 2009. i na 114. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 11. 2. 2010.

² Usvojen na 122. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 24. 11. 2017.

Kombinovani peti i šesti izvještaj BiH je urađen u skladu s Ugovornim smjernicama za format i sadržaj periodičnih izvještaja koje države potpisnice podnose u skladu s članom 44. stavom 1. (b) Konvencije o pravima djeteta, koje je Komitet donio na 65. sjednici (od 13. do 31. januara 2014), što znači da su u ovaj izvještaj uključene sve informacije o provođenju dva fakultativna protokola uz Konvenciju o pravima djeteta.

Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, potpisanog 7. 9. 2000, a na osnovu Odluke o ratifikaciji³ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02). U pogledu standarda utvrđenih ovim protokolom, Bosna i Hercegovina nije postavila ograničenja.

Inicijalni izvještaj BiH o provođenju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji⁴ (podnesen u skladu s članom 12. stavom 1. Fakultativnog protokola), Komitet za prava djeteta je razmatrao (CRC/C/OPSC/BiH/1) na 1554. sjednici (vidjeti CRC/C/SR. 1554) održanoj 16. septembra 2010. godine, te usvojio zaključna razmatranja na 1583. sjednici održanoj 1. oktobra 2010. godine.

Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o učešću djece u oružanim sukobima (CRC-OP-C), koji je potpisan 7. septembra 2000. godine, a na osnovu Odluke o ratifikaciji⁵ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02). Inicijalni izvještaj BiH o provođenju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o učešću djece u oružanim sukobima⁶ (podnesen u skladu s članom 8. Fakultativnog protokola), Komitet za prava djeteta je razmotrio na 1552. sjednici održanoj 16. septembra 2010. godine (CRC/C/OPAC/BiH/CO/1), te donio zaključna razmatranja na 1583. sjednici održanoj 1. oktobra 2010.

³ Akt o ratifikaciji potpisan 4. septembra 2002. godine.

⁴ Usvojen na Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, na 54. sjednici održanoj 3. jula 2008. godine.

⁵ Akt o ratifikaciji potpisan 4. septembra 2002. godine.

⁶ Usvojen na 54. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 3. jula 2008. godine.

Bosna i Hercegovina je pristupila Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta koji se odnosi na postupak po predstavkama (Treći protokol), koji je potpisan 11. 7. 2017. godine, a na osnovu Odluke o ratifikaciji⁷ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 2/18). Za Bosnu i Hercegovinu ovaj treći protokol je stupio na snagu 17. 5. 2018. godine.

U skladu s navedenim, na osnovu nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH⁸ koje ima obavezu kontinuiranog praćenja i periodičnog izvještavanja o provođenju međunarodnih standarda iz oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te u skladu s činjenicom da kontinuirano prikupljaju relevantne informacije od nadležnih institucija o provođenju Konvencije o pravima djeteta i pratećih protokola, izradit će i **sedmi periodični izvještaj o provođenju Konvencije o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini, koji treba obuhvatiti izvještajni period od 1. 10. 2019. do 1. 3. 2024. godine.**

S obzirom na to da je rok za dostavljanje sljedećeg izvještaja Komitetu za prava djeteta 5. marta 2024. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će prije finalnog sačiniti dva presjeka izvještaja u cilju osiguravanja kontinuiteta praćenja:

a) prvi do juna 2021. godine⁹,

b) drugi do juna 2023. godine.

Sedmi periodični izvještaj treba pripremiti i usvojiti do kraja 2023. godine, potom ga poslati na prevođenje te uputiti u zatom roku Komitetu za prava djeteta, najkasnije do 5. marta 2024. godine.

Kad je u pitanju provođenje obaveza koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta, a poštujući ustavne nadležnosti države, entiteta, BD BiH i kantonā, u svrhu izrade „Programa praćenja provođenja preporuka Komiteta za prava djeteta u Bosni i Hercegovini do 2024. godine“ koristi se Obrazac 15, utvrđen u Metodologiji izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava („Službeni glasnik BiH“, broj 24/18).

⁷ Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o ratifikaciji u februaru 2018. godine.

⁸ Član 12. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 i 6/13).

⁹ Prolongirano do februara 2022. godine

II. PLAN PRAĆENJA PROVOĐENJA PREPORUKA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH sačinilo će plan praćenja provođenja preporuka Komiteta za prava djeteta nakon usvajanja ovog programa, a na osnovu radnog obrasca za izradu sedmog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteo za prava djeteta je u septembru 2019. godine usvojio zaključna zapažanja u kojima je sadržano 48 preporuka s obrazloženim zapažanjima, na osnovu kojih nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, u saradnji s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, razvijaju indikatore praćenja i za dinamiku daljeg procesa izvještavanja.

U skladu s preporukama i zaključnim zapažanjima nadležnog Komiteta za prava djeteta, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će u saradnji s Vijećem za djecu BiH, savjetodavnim i koordinirajućim tijelom Vijeća ministara BiH, međunarodnim i domaćim organizacijama pratiti provođenje Konvencije i pratećih protokola u narednom periodu. Na taj način će pokrenuti posebne aktivnosti usmjerene na prikupljanje i analizu pokazatelja o djeci prema devet naznačenih oblasti (poglavlja Konvencije) radi lakše izrade i objedinjavanja narednog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine, te analize napretka u ostvarivanju ljudskih prava djece u Bosni i Hercegovini.

AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I HERCEGOVINE ZA POBOLJŠANJE PRAĆENJA REALIZACIJE PREPORUKA KOMITETA ZA PRAVA DJETETA ZA PERIOD 2020-2024.

POGLAVLJE KONVENCIJE	PRIORITETNA PODRUČJA PRAĆENJA	UKLJUČENA TIJELA I INSTITUCIJE	PERIOD REALIZACIJE
A. Opće mjere provođenja Konvencije (članovi 4, 42. i 44. stav (6))	<ol style="list-style-type: none">1. Objedinjavanje liste zakona i praćenje usklađenosti zakona s Konvencijom i protokolima2. Objedinjavanje liste donesenih strateških dokumenata (politika i strategija), način praćenja i oblast na koju se odnosi3. Praćenje sistema finansiranja, koordinacije i nadzora provođenja politika	MLJPI BiH u saradnji s entitetskim i kantonalnim vladama, Vladom Brčko distrikta BiH i OCD-om	2021.

	<p>povezanih s ciljevima Konvencije</p> <p>4. Objedinjavanje informacija o načinima prikupljanja podataka za djecu</p> <p>5. Način saradnje s organizacijama civilnog društva (OCD) i nezavisno praćenje Konvencije, informiranje i podizanje svijesti</p> <p>6. Prikupljanje podataka o uključenosti poslovnog sektora u poboljšanje zaštite dječijih prava</p>		
B. Definicija djeteta (član 1)	Analiza definicije djeteta u ključnim zakonima koji se odnose na djecu	VD BiH, predstavnici akademske zajednice	2021.
C. Opća načela (članovi 2, 3, 6. i 12)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o oblicima diskriminacije djece, poštovanja najboljeg interesa djeteta i poštovanja mišljenja djeteta	MLJPI BiH, OCD, VD BiH i ostala zainteresirana tijela	2022.
D. Građanska prava i slobode (članovi 7, 8. i od 13. do 17)	Prikupljanje pokazatelja vezanih za upis rođenja i državljanstvo djece i pravo na privatnost djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā, VSTV, OCD	2021.
E. Nasilje nad djecom (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34, 37. tačka (a) i 39)	Prikupljanje i analiza pokazatelja koji se odnose na tjelesno kažnjavanje, zlostavljanje i zanemarivanje, seksualno iskorištavanje i zloupotrebu putem informacionih tehnologija	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā, VSTV, VD BiH i OCD	2022.
F. Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje (članovi 5, od 9. do 11, 18. st. (1) i (2), 20, 21, 25. i 27. stav (4))	Prikupljanje i analiza pokazatelja vezanih za djecu lišenu porodičnog okruženja, usvajanje i nezakonito odvođenje i nevraćanje	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā za oblasti socijalne zaštite i pravde i OCD	2023.
G. Invalidnost, osnovna zdravstvena zaštita i dobrobit (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o položaju djece s invaliditetom, zdravstvenoj zaštiti djece i zdravstvenim uslugama, zdravlju adolescenata i utjecaju okoliša i ključnim pitanjima vezanim za životni standard djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā za oblasti zdravlja i socijalne zaštite	2023.
H. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti (članovi od 28. do 31)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o obrazovanju, stručnom osposobljavanju i usmjeravanju, obrazovanju o ljudskim pravima, odmoru, slobodnom vremenu, rekreaciji i kulturnim i umjetničkim aktivnostima djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā za oblasti obrazovanja i socijalne zaštite	2022.

I. Mjere posebne zaštite (članovi 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37. tačke od (b) do (d), 38. do 40)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o djeci tražiocima azila, izbjeglicama i migrantima, djeci u uličnim situacijama, te prodaji, trgovini i otmici djece i djeci u sukobu sa zakonom	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, kantonā za oblasti sigurnosti i pravde	2023.
--	--	--	-------

**RADNI OBRAZAC ZA IZRADU SEDMOG PERIODIČNOG IZVJEŠTAJA BOSNE I HERCEGOVINE
O PROVOĐENJU KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA I DVA FAKULTATIVNA PROTOKOLA UZ KONVENCIJU**
(rok za podnošenje izvještaja je 5. marta 2024)

Naziv međunarodnog ugovora	Konvencija o pravima djeteta	
Rezerve	Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je donijelo Odluku o povlačenju rezerve na član 9. stav 1. Konvencije o pravima djeteta. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine je tokom 2008. godine dostavilo obavijest depozitaru generalnog sekretara UN-a.	
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojim je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju	Bosna i Hercegovina je Konvenciju o pravima djeteta preuzela sukcesijom 23. novembra 1993. godine („Službeni list RBiH“, broj 25/93).	
Opcioni protokol(i) (ako postoji/e)	<p>Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji na osnovu Odluke o ratifikaciji. U pogledu standarda utvrđenih ovim protokolom, Bosna i Hercegovina nije postavila ograničenja.</p> <p>Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o učešću djece u oružanim sukobima.</p> <p>Bosna i Hercegovina je pristupila Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta, koji se</p>	

	odnosi na postupak po predstavkama (Treći protokol).	
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojim je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju	Odluka o ratifikaciji („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02)	
Broj izvještaja	Kombinovani peti i šesti izvještaj Bosne i Hercegovine o provođenju Konvencije o pravima djeteta	
Broj prethodnog(ih) izvještaja	Četiri (dva o provođenju Konvencije o pravima djeteta i dva inicijalna o provođenju dva fakultativna protokola)	
Naziv tijela za nadzor provođenja ugovora	Komitet za prava djeteta (UN)	
Smjernice za izradu izvještaja prema navedenom ugovoru (ako ih je usvojilo navedeno tijelo)	Ugovorne smjernice za format i sadržaj periodičnih izvještaja koje države potpisnice podnose u skladu s članom 44. stavom 1. (b) Konvencije o pravima djeteta, koje je Komitet donio na 65. sjednici (13-31. januara 2014). (Nezvanični prijevod Smjernica dostupan na upit Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH)	
Datum kada su izdate preporuke za BiH	27. septembra 2019. godine	
Period na koji se odnosi izvještaj	Juni 2012-juni 2017.	
Koordinator(ica) procesa izvještavanja	Saliha Đuderija	
Rok za izradu nacрта	Prvi izvještaj prema ovom obrascu treba pripremiti do juna 2021, a drugi izvještaj do juna 2023.	
Rok za dostavu izvještaja tijelu za nadzor ugovora	5. 3. 2024. godine	
Obim izvještaja u skladu sa smjernicama	42.400 riječi	

PREPORUKA 5.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da kroz proces provođenja Programa održivog razvoja do 2030. osigura ostvarivanje dječijih prava u skladu s Konvencijom, Fakultativnim protokolom o uključivanju djece u oružane sukobe i Fakultativnim protokolom o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji.</p> <p>Komitet, također, poziva državu članicu da osigura smisleno učešće djece u izradi i provedbi politika i programa koji imaju za cilj postizanje svih 17 ciljeva održivog razvoja u dijelu koji se odnosi na djecu.</p>	<p>GLAVNA ZABRINUTOST</p>	<p>Komitet podsjeća na nedjeljivost i međusobnu zavisnost svih prava zaštićenih Konvencijom i naglašava važnost svih preporuka sadržanih u ovim zaključnim zapažanjima.</p> <p>Komitet želi skrenuti pažnju na preporuke vezane za sljedeće oblasti koje iziskuju poduzimanje hitnih mjera: koordinacija (tačka 10); najbolji interes djeteta (tačka 20); zlostavljanje i zanemarivanje (tačka 26); životni standard (tačka 39); obrazovanje, uključujući stručno osposobljavanje i usmjeravanje (tačka 41); djeca tražioci azila, izbjeglice i migranti (tačka 44).</p>	<p>Unijeti pokazatelje o dosadašnjim aktivnostima na Programu održivog razvoja u BiH.</p>	<p>Prikupiti nove pokazatelje vezane za razvoj Programa održivog razvoja u BiH.</p>	<p>ODGOVORITI NA SLJEDEĆA PITANJA:</p> <p>1. Na koji način će biti povezane preporuke CRC-a s Programom održivog razvoja?</p> <p>2. Na koji način će biti osigurano učešće djece u BiH?</p> <p>3. Šta je MLJPI poduzeo na unapređenju koordinacije, u kojim oblastima i s kojim institucijama?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP BiH)</p> <p>- predstavnici vlade FBiH, RS i BD BiH</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 6.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komite preporučuje državi članici da poduzme sve neophodne mjere kako bi ispoštovala prethodne preporuke Komiteta (CRC/C/BiH/CO/2-4) koje nisu provedene ili su nedovoljno provedene, a naročito one koje se odnose na: prava djeteta u poslovnom sektoru (tačka 28. prethodnih zaključnih zapažanja), zabranu diskriminacije (tačka 30), poštovanje mišljenja djeteta (tačka 34), usvajanje (tačka 51), ekonomsko iskorištavanje i djecu koja žive i rade na ulici (tačka 71) i provođenje pravde za maloljetnike (tačka 77).</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Prethodne preporuke Komiteta</p>	<p>Prethodne preporuke Komiteta</p> <p>Prethodne preporuke CRC-a koje nisu provedene ili su nedovoljno provedene nalaze se u Prilogu 1. ovog programa.</p>	<p>Analizirati i kompilirati podatke iz ostalih UN izvještaja Vijeća Evrope, čiji dijelovi se odnose na djecu. Ref. period: 2018. i Izvještaj EK za 2019.</p>	<p>1) Pokazatelji o politikama prema djeci koje su usvojile javne institucije i dr. Navesti sve institucije i nivoe vlasti na kojim su usvojene politike prema djeci. Ref. period: 2019/20;</p> <p>2) Pokazatelji o poduzetim aktivnostima na provođenju prethodnih preporuka (tačke 28, 30, 34, 51, 71. i 77). Ref. period: 2019/20.</p>	<p>ODGOVORITI NA SLJEDEĆA PITANJA:</p> <p>1. Kako su ispoštovana prava djeteta:</p> <p>a) u poslovnom sektoru (tačka 28. prethodnih zaključnih zapažanja);</p> <p>b) zabrana diskriminacije (tačka 30);</p> <p>c) poštovanje mišljenja djeteta (tačka 34);</p> <p>d) usvajanje (tačka 51);</p> <p>e) ekonomsko iskorištavanje i djeca koja žive i rade na ulici (tačka 71) i</p> <p>f) provođenje pravde za maloljetnike (tačka 77).</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) u saradnji s entitetskim vladama, Vladom Brčko distrikta BiH i kantonalnim vladama</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 7.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da donese sveobuhvatan zakon o pravima djeteta, koji bi u potpunosti obuhvatio načela i odredbe Konvencije i njenih fakultativnih protokola i pružio jasne smjernice za njihovu ujednačenu i direktnu primjenu na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p><u>Zakonodavstvo</u></p>	<p>Komiteta podsjeća na njegova prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 10).</p> <p>Prethodne preporuke CRC-a (tačka 10) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o usvojenom zakonu o pravima djeteta na entitetskom ili kantonalnom nivou ili nivou BD BiH, koji u potpunosti utjelovljuje načela i odredbe Konvencije i njenih fakultativnih protokola.</p>	<p>1. Na koji način predlažete realizaciju ove preporuke CRC-a?</p> <p>2. Planirate li usvojiti i jeste li poduzeli određene aktivnosti na izradi i usvajanju sveobuhvatnog zakona o pravima djeteta?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) u saradnji s vladama entiteta, BD BiH, kantonā</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 8.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da za novi akcioni plan za djecu (2020-2023) osigura dovoljne kadrovske, tehničke i finansijske resurse uz ujednačen pristup na cijeloj teritoriji države članice i uz puno učešće djece i organizacija civilnog društva.</p> <p>Također, Komitet preporučuje državi članici da uspostavi mehanizam za redovno praćenje provođenja akcionog plana.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p><u>Sveobuhvatna politika i strategija</u></p>	<p>Komitet uvažava informaciju države članice da je Akcioni plan za djecu Bosne i Hercegovine (2015-2018) produžen do 2019. godine i da će biti usvojen novi akcioni plan za period od 2020. do 2023. godine.</p>		<p>1) Pokazatelji o usvojenim akcionim planovima za djecu na entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou, te nivou BD BiH (i pokazatelji o svim lokacijama gdje su usvojeni);</p> <p>2) Pokazatelji o izdvojenim tehničkim i finansijskim resursima za provođenje akcionog plana za djecu;</p> <p>3) Pokazatelji o uključenosti djece i OCD-a u izradi akcionog plana za djecu.</p>	<p>1. Jeste li planirali donijeti akcijske planove za djecu i na kojem nivou?</p> <p>2. Kako ste osigurali učešće djece u izradi akcionog plana za djecu?</p> <p>3. Kako ste osigurali učešće OCD-a u izradi akcionog plana za djecu?</p> <p>4. Na koji način je osigurano redovno praćenje provođenja akcionog plana? Jesu li djeca i OCD uključeni u mehanizme praćenja realizacije akcionog plana?</p> <p>5. Jeste li osigurali dovoljne ljudske, tehničke i finansijske resurse za provođenje akcionog plana?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

--	--

PREPORUKA 10.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet poziva državu članicu da Grupi za promociju i zaštitu prava djeteta osigura dovoljne ovlasti i resurse za jačanje koordinacijske uloge Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, i to u svim aktivnostima vezanim za provođenje Konvencije na interresornom nivou, te na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p><u>Koordinacija</u></p>	<p>Komitet uvažava napore koje je uložila država članica, uključujući Grupu za promociju i zaštitu prava djeteta koju je osnovalo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i obnavljanje mandata Vijeća za djecu 2012. godine. Međutim, Komitet je zabrinut za koordinaciju provođenja Konvencije na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā.</p>		<p>1) Pokazatelji o osiguranim resursima za Grupu za promociju i zaštitu prava djeteta;</p> <p>2) Pokazatelji o provedenim koordiniranim aktivnostima.</p>	<p>1. Jeste li Grupi za promociju i zaštitu prava djeteta osigurali dovoljne ovlasti i resurse za jačanje koordinacijske uloge MLJPI-a?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 11.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>U vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 19 (2016), o javnom budžetiranju za ostvarivanje dječijih prava, Komiteo preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uspostavi mehanizme za nadzor i evaluaciju, uključujući konkretne pokazatelje i sistem praćenja, zatim za adekvatnost, efikasnost i ravnopravnost izdvojenih sredstava za provođenje Konvencije;</p> <p>b) osigura izdvajanje dovoljnih novčanih sredstava za programsko budžetiranje koje obuhvata pristup zasnovan na rezultatima i pravima djeteta i regulira ravnopravno finansiranje za djecu u svim budžetima na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Raspodjela sredstava</p>	<p>Komiteo podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 16), a u vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 19 (2016), o javnom budžetiranju za ostvarivanje dječijih prava.</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 16) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provođenje prethodne preporuke CRC-a (tačka 16);</p> <p>2) Pokazatelji o uspostavljenim mehanizmima za nadzor i evaluaciju izdvojenih sredstava za provođenje Konvencije;</p> <p>3) Pokazatelji o izdvajanju novčanih sredstava za programsko budžetiranje zasnovano na pravima djeteta.</p>	<p>1. Koje ste mehanizme uspostavili za nadzor i evaluaciju izdvojenih sredstava za provođenje Konvencije?</p> <p>2. Koji su konkretni pokazatelji?</p> <p>3. Jeste li osigurali dovoljno izdvajanje novčanih sredstava za programsko budžetiranje zasnovano na pravima djeteta?</p> <p>4. Jesu li izdvajanja transparentna?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Ministarstvo finansija i trezora BiH</p> <p>- ministarstva finansija entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 12.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da:</p> <p>a) efikasno unaprijedi svoj sistem prikupljanja usklađenih podataka u svim administrativnim jedinicama, razvrstanih prema dobi, spolu, invaliditetu, geografskoj lokaciji, etničkom porijeklu, migraciji i socioekonomskom statusu, vodeći računa da se obuhvate sve oblasti Konvencije kako bi se omogućila analiza položaja sve djece, naročito one u ranjivim situacijama, uključujući romsku djecu;</p> <p>b) osigura da relevantna ministarstva na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā razmjenjuju podatke i pokazatelje i da se oni koriste za definiranje, nadzor i evaluaciju politika, programa i projekata s ciljem efektivne provedbe Konvencije;</p>	<p>A.OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Prikupljanje podataka</p>	<p>Komitet pozdravlja provedeni popis stanovništva iz oktobra 2013. godine, ali ostaje zabrinut zbog fragmentiranog pristupa prikupljanju podataka kojim se ne obuhvataju sve oblasti Konvencije, kao i metodoloških razlika među resorima u državi članici – u vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 5 (2003), o općim mjerama za provođenje Konvencije.</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama koje su uspostavile baze podataka o djeci, koje zadovoljavaju kriterij razvrstavanja prema dobi, spolu, invaliditetu, geografskoj lokaciji, etničkom porijeklu, migraciji i socioekonomskom statusu;</p> <p>2) Pokazatelji o institucijama (ministarstvima) s kojima se razmjenjuju podaci;</p> <p>3) Pokazatelji o politikama, programima i projektima u čijoj izradi, nadzoru i</p>	<p>1. Jeste li planirali i na koji način unaprijediti svoj sistem prikupljanja podataka, razvrstanih prema dobi, spolu, invaliditetu, geografskoj lokaciji, etničkom porijeklu, migraciji i socioekonomskom statusu?</p> <p>2. Obuhvata li taj sistem sve administrativne jedinice i sve oblasti Konvencije?</p> <p>3. Jeste li i na koji način osigurali sistem razmjene podataka i pokazatelja među relevantnim ministarstvima i javnim službama – da relevantna ministarstva razmjenjuju podatke i pokazatelje na nivou države, entiteta, BD BiH, kantonā?</p> <p>4. Jeste li i na koji način koristili prikupljene podatke i</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- zavodi za statistiku na nivou BiH, entiteta, BD BiH, kantonā</p>

c) ojača svoju tehničku saradnju s UNICEF-om i regionalnim mehanizmima.				<p>evaluaciji su se koristili prikupljeni podaci i pokazatelji o djeci;</p> <p>4) Pokazatelji o saradnji s UNICEF-om i drugim regionalnim mehanizmima.</p>	<p>pokazatelje u nadzoru i evaluaciji politika, programa i projekata s ciljem efektivne provedbe Konvencije?</p> <p>5. Jeste li i na koji način ojačali svoju tehničku saradnju s:</p> <p>a) UNICEF-om</p> <p>b) regionalnim mehanizmima i kojim?</p>	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 13.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo preporučuje državi članici da:</p> <p>a) ubrza usvajanje nacrtu zakona o ombudsmenu za ljudska prava kako bi se unaprijedila njegova nezavisnost i učinkovitost;</p> <p>b) osigura da se za Odjel za praćenje ostvarivanja prava djece</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Nezavisno praćenje</p>	<p>Komiteo podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 20).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 20) je u Prilogu 1. ovog</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provođenje prethodne preporuke CRC-a (tačka 20) i pokazatelje o adekvatnim kadrovskim, tehničkim i finansijskim resursima</p>	<p>1. Šta ste poduzeli da ubrzate usvajanje zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH?</p> <p>2. Jeste li osigurali adekvatne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za efikasan rad Odjela za praćenje ostvarivanja prava djece</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Vijeće ministara BiH</p> <p>- Parlament BiH</p> <p>- Institucija</p>

<p>Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Ombudsmena za djecu Republike Srpske osiguraju adekvatni kadrovski, tehnički i finansijski resursi za efikasan rad;</p> <p>c) osigura adekvatno postupanje po preporukama koje izdaju ovi mehanizmi za zaštitu prava djeteta.</p>		<p>programa.</p>		<p>za efikasan rad ovih nezavisnih tijela;</p> <p>2) Pokazatelji o adekvatnom postupanju po preporukama koje izdaju Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH i Ombudsmen za djecu RS;</p> <p>3) Broj izdatih i primijenjenih preporuka Institucije ombudsmena za djecu RS u izvještajnom periodu.</p>	<p>Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine?</p> <p>3. Jeste li osigurali adekvatne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za efikasan rad Ombudsmena za djecu Republike Srpske?</p> <p>4. Jeste li i na koji način osigurali adekvatno postupanje po preporukama koje izdaju Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH i Ombudsmen za djecu RS?</p>	<p>ombudsmena BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skupština Republike Srpske - Vlada Republike Srpske - Ombudsmen za djecu Republike Srpske - Parlament FBiH - Vlada FBiH - skupštine kantona - vlade kantona
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 14.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo preporučuje državi članici da:</p> <p>a) pojača napore na osiguravanju sistemskog informiranja s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta, naročito pravima djece u nepovoljnom ili ranjivom položaju, i to među djecom, njihovim roditeljima i porodicama i profesionalnim grupama koje rade s djecom i za njih;</p> <p>b) nastavi da potiče medije u programima koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci te uključivanje djece u izradu programa.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Informiranje i podizanje svijesti</p>			<p>1) Pokazatelji o načinima na koje se osigurava sistemsko informiranje s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta; (Ko je organizirao i uz čiju podršku sistemsko informiranje?)</p> <p>2) Pokazatelji o uvedenim programima koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci;</p> <p>3) Pokazatelji o uključenosti djece u</p>	<p>1. Šta ste poduzeli, i na koji način, na osiguranju sistemskog informiranja s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta, naročito pravima djece u nepovoljnom ili ranjivom položaju, među djecom, njihovim roditeljima i porodicama i profesionalnim grupama koje rade s djecom i za njih?</p> <p>2. Emitirate li programske sadržaje koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci i koji su to konkretni sadržaji?</p> <p>3. Uključujete li i na koji način djecu u izradu programa o dječijim pravima?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (za pitanje 1)</p> <p>- vlade entiteta i kantonā (za pitanje 1)</p> <p>- RAK BiH¹⁰ (za pitanja 2 i 3)</p>

¹⁰ Primjenjiva pravila i propisi Regulatorne agencije za komunikacije BiH ne propisuju bilo kakve obaveze elektronskih medija u pogledu sistemskog informiranja javnosti s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta. Međutim, imajući u vidu obavezu države u ovom pogledu, Agencija u okviru svoje nadležnosti može doprinijeti na način da prikupi podatke od svih nosilaca dozvole kojim bi se stekao uvid u stepen realizacije ove preporuke. U tu svrhu, Agencija bi u toku 2020. godine uputila upitnik svim korisnicima dozvole da odgovore na pitanja 2 i 3. *RAK će rezultate upitnika dostaviti relevantnim institucijama i javno ih objaviti, te u skladu s nalazima, mediji, a prvenstveno javni, bit će pozvani da više pažnje posvete ovoj temi.*

				izradu tih programa.	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.				

PREPORUKA 15.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje da država članica osigura odgovarajuću podršku za usluge koje pružaju organizacije civilnog društva u vezi s promocijom i zaštitom prava djeteta i da osigura efikasno funkcioniranje Savjetodavnog tijela Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za saradnju s nevladinim organizacijama.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Saradnja s civilnim društvom</p>	<p>Komiteta uvažava informaciju države članice o inicijativi da entitetske i kantonalne vlade uvedu niže poreske stope za civilno društvo.</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama koje osiguravaju finansijsku podršku OCD-u za usluge koje pružaju u vezi promocije i zaštite prava djeteta;</p> <p>2) Konkretni pokazatelji na koje se usluge odnosi podrška, te vrsta i obim pružene podrške;</p> <p>3) Konkretni podaci o najznačajnijim</p>	<p>1. Osiguravate li odgovarajuću finansijsku podršku za usluge koje pruža OCD u vezi s promocijom i zaštitom prava djeteta?</p> <p>2. Na koji način osiguravate finansijsku podršku? Molimo vas opišite postupak, uključujući nadzor trošenja namjenskih sredstava.</p> <p>3. Na koji način ste osigurali efikasno</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- Vijeće ministara BiH</p> <p>- Savjetodavno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za saradnju s NVO</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>

				aktivnostima Savjetodavnog tijela Vijeća ministara BiH.	funkcioniranje Savjetodavnog tijela Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za saradnju s NVO?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 16.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uspostavi jasan regulatorni okvir za poslovni sektor u državi članici, kako bi se osiguralo da aktivnosti tog sektora ne utječu negativno na ljudska prava i ne ugrožavaju ekološke i druge standarde, naročito one koji se odnose na dječija prava;</p> <p>b) uspostavi mehanizme za praćenje provođenja ovih standarda i osigura odgovarajuće sankcije i pravne lijekove za djecu koja su žrtve takvih</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVOĐENJA (članovi 4, 42. i 44. stav (6) Konvencije)</p> <p>Dječija prava i poslovni sektor</p>	<p>Komiteta podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 28), u vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 16 (2013), o utjecaju poslovnog sektora na prava djeteta i Vodećim načelima o poslovanju i ljudskim pravima (A/HRC/17/31, aneks).</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama (tijelima) koje su uspostavile regulatorni okvir za poslovni sektor, koji se odnosi na sprečavanje negativnog utjecaja na ljudska prava, odnosno dječija prava;</p> <p>2) Pokazatelji o mehanizmima za praćenje ovih</p>	<p>1. Jeste li uspostavili jasan regulatorni okvir za poslovni sektor u cilju osiguranja da aktivnosti tog sektora ne utječu negativno na ljudska prava?</p> <p>2. Obuhvata li taj regulatorni okvir zabranu ugrožavanja ekoloških i drugih standarda, a posebno onih koji se odnose na dječija prava?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- državni i entitetski zavodi za statistiku</p> <p><u>Državni i entitetski zavodi za statistiku treba da provjere imaju li podatke o broju i lokacijama poslovnih</u></p>

<p>zloupotreba;</p> <p>c) od kompanija zahtijeva provođenje procjena, konsultacija i potpuno objelodanjivanje javnosti utjecaja njihovih poslovnih aktivnosti i planova na dječija prava, u smislu zaštite životne sredine i zdravlja.</p>		<p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 28) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>standarda;</p> <p>3) Pokazatelji o pravnim lijekovima za djecu koja su žrtve tih zloupotreba;</p> <p>4) Pokazatelji o kompanijama koje provode procjene i obavještavaju javnost o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječija prava, u smislu zaštite životne sredine i zdravlja;</p> <p>5) Pokazatelji o kompanijama koje ne provode procjene i ne obavještavaju javnost o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječija prava, u smislu zaštite životne sredine i zdravlja;</p> <p>6) Pokazatelji o podnesenim žalbama za ugrožavanje ekoloških i drugih standarda, naročito onih koji se odnose na kršenje prava djeteta;</p>	<p>3. Koje je tijelo donijelo taj regulatorni okvir?</p> <p>4. Je li i na koji način poslovni sektor upoznat s tim regulatornim okvirom?</p> <p>5. Koji su mehanizmi za praćenje ovih standarda?</p> <p>6. Jeste li osigurali odgovarajuće pravne lijekove za djecu koja su žrtve tih zloupotreba? Molimo vas navedite koje pravne lijekove ste osigurali.</p> <p>7. Na koji način od kompanija zahtijevate provođenje procjena i obavještavanje javnosti o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječija prava, u smislu zaštite životne sredine i zdravlja?</p>	<p><u>sektora koji bi svojim aktivnostima mogli negativno utjecati na ljudska prava i ugrožavati ekološke i druge standarde, naročito one koji se odnose na dječija prava.</u> Ako imaju podatke, treba da ih dostave MLJPI BiH.</p> <p>- Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH – Odjel za prava djeteta i Ombudsmen za zaštitu potrošača</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS</p> <p>- entitetske i kantonalne uprave za inspekcije, kao i na nivou BD BiH</p> <p>- privredne komore na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, te na nivou BD BiH</p> <p>- udruženja poslodavaca u FBiH, RS i BD BiH</p>
--	--	---	--	---	---	---

				7) Pokazatelji o izrečenim mjerama poslovnom sektoru za kršenje prava djeteta, u smislu zdrave životne sredine i zdravlja.		
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 17.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Komitete preporučuje državi članici da izmijeni porodične zakone entiteta i BD BiH kako bi se uklonili svi izuzeci koji omogućavaju brak osobama mlađim od 18 godina.	B. DEFINICIJA DJETETA (član 1) Minimalna starost za stupanje u brak			1) Pokazatelji o institucijama koje su (i kada) usvojile izmjene porodičnog zakona, gdje se onemogućava sklapanje braka osobama mlađim od 18 godina.	1. Jeste li donijeli izmjene porodičnih zakona u cilju uklanjanja svih izuzetaka koji omogućavaju sklapanje braka osobama mlađim od 18 godina? 2. Ako još uvijek niste donijeli navedene izmjene, koje	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde RS - ministarstva socijalne politike na nivou entiteta, BD BiH i kantonā - vlade entiteta, BD BiH,

					aktivnosti ste pokrenuli za provođenje ove preporuke CRC-a?	kantonā
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 18.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) nastavi s naporima na efektivnoj primjeni zakona na svim nivoima, što uključuje informiranje o zakonu i o tome gdje djeca mogu prijaviti diskriminaciju, te usklađivanje propisa na svim nivoima u državi članici, u skladu sa Zakonom;</p> <p>b) riješi negativan utjecaj stereotipa i diskriminirajućih stavova o dječijim pravima i vodi računa da su mediji senzibilizirani prema takvom stigmatiziranju djece, a posebno</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članovi 2, 3, 6. i 12)</p> <p>Zabrana diskriminacije</p>	<p>Komiteta podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 30).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 30) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provođenje prethodne preporuke CRC-a (tačka 30) i pokazatelje o načinima informiranja djece o mjestu prijavljivanja diskriminacije;</p> <p>2) Pokazatelji o poduzetim mjerama kojim se sprečava negativan utjecaj</p>	<p>1. Jeste li i na koji način informirali djecu o Zakonu o zabrani diskriminacije?</p> <p>2. Jeste li i na koji način informirali djecu o tome gdje mogu prijaviti diskriminaciju?</p> <p>3. Koje mjere ste poduzeli u cilju rješavanja negativnog utjecaja stereotipa i diskriminirajućih</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (odgovara na pitanja 1, 2 i 3)</p> <p>- Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH (odgovora na pitanje 2)</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS (odgovora na pitanje 2)</p>

djece u nepovoljnim situacijama, uključujući i poticanje medija na usvajanje kodeksa ponašanja.				<p>stereotipa i diskriminirajućih stavova o dječijim pravima;</p> <p>3) Pokazatelji o edukacijama medijskih radnika o njihovoj senzibilizaciji prema stigmatizaciji djece, a posebno djece u nepovoljnim situacijama;</p> <p>4) Pokazatelji o donesenim kodeksima ponašanja u medijima.</p>	<p>stavova o dječijim pravima?</p> <p>4. Jesu li vaši novinari senzibilizirani prema stigmatizaciji djece, a posebno djece u nepovoljnim situacijama?</p> <p>5. Navedite u čemu se ogleda ta senzibilizacija?</p> <p>6. Jeste li donijeli kodeks ponašanja ili neki drugi samoregulatorni mehanizam u vezi navedenih tema?</p>	<p>RAK BiH¹¹ (odgovara na pitanja 4, 5 i 6)</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

¹¹ Postoje kodeksi Regulatorne agencije za komunikacije BiH koji propisuju standarde za elektronske medije prilikom izvještavanja o ovim pitanjima, te razvijeni mehanizmi njihove primjene. Regulatorni okvir Agencije sadrži odredbe na osnovu kojih je zabranjeno pružanje sadržaja kojima se potiče na diskriminaciju ili predrasude po različitim osnovama, te svakog drugog sadržaja koji ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrozi priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi njenih prava i sloboda, što se odnosi i na djecu. Osim navedenog, odredbama primjenjivih pravila Agencije nalaže se zaštita identiteta maloljetnika i obaveza da u sadržajima u kojima se ukazuje na njihov težak položaj, njihov identitet i lični podaci neće biti otkriveni u slučajevima kada postoji opravdana sumnja da bi objavljivanje ovih informacija moglo dovesti do ugrožavanja njihove dobrobiti i dostojanstva. Pored kontinuiranih napora za provođenje navedenih pravila, Agencija će dodatno u 2020. (može) prikupiti podatke putem upitnika od svojih korisnika dozvola, odnosno u BiH registriranih pružalaca audiovizuelnih medijskih usluga i medijskih usluga radija (na pitanja 4, 5 i 6). RAK će rezultate upitnika dostaviti relevantnim institucijama i javno ih objaviti, te u skladu s nalazima, mediji, a prvenstveno javni, bit će pozvani da više pažnje posvete ovoj temi.

PREPORUKA 20.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta poziva državu članicu da:</p> <p>a) distribuiraju Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta svim relevantnim profesionalcima koji donose takve odluke;</p> <p>b) osigura da se načela najboljeg interesa djeteta na odgovarajući način uključe i dosljedno tumače u svim zakonodavnim, upravnim i sudskim postupcima i odlukama, kao i u svim politikama, programima i projektima na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā, naročito u odnosu na djecu lišenu porodičnog okruženja.</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članovi 2, 3, 6. i 12)</p> <p>Najbolji interes djeteta</p>	<p>Premda pozdravlja promociju Smjernica za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta u svim oblastima, Komiteta izražava zabrinutost da se načelo najboljeg interesa djeteta ne primjenjuje u praksi na svim nivoima u državi članici (veza s Općim komentarom Komiteta, br. 14 (2013), o pravu djeteta na primarno razmatranje njegovog najboljeg interesa).</p>		<p>1) Pokazatelji o svim institucijama kojima su dostavljene Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta;</p> <p>2) Pokazatelji o edukacijama profesionalaca, vrstama, te ko je vršio edukacije;</p> <p>3) Pokazatelji o politikama, programima i projektima na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā, gdje se provodi načelo najboljeg interesa djeteta, a naročito u odnosu na djecu lišenu porodičnog okruženja.</p>	<p>1. Kojim institucijama i na kojim nivoima vlasti u BiH su distribuirane Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta?</p> <p>2. Jesu li izvršene potrebne edukacije profesionalaca kako bi se načelo najboljeg interesa djeteta na odgovarajući način uključio i dosljedno tumačio u svim zakonodavnim, upravnim i sudskim postupcima i odlukama?</p> <p>3. Na koji način se načelo najboljeg interesa djeteta provodi u politikama, programima i projektima na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā, naročito u odnosu na djecu lišenu porodičnog okruženja?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Mreža „Snažniji glas za djecu“</p> <p>- VSTV i entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca</p> <p>- sudovi</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

--	--

PREPORUKA 21.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta poziva državu članicu da:</p> <p>a) podrži aktivnosti Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine na promociji učešća djece u izradi politika i donošenja odluka koje se odnose na prava djeteta na svim nivoima;</p> <p>b) ojača programe i aktivnosti za širenje svijesti, kako bi se uklonile sve prepreke koje djeci onemogućavaju iznošenje vlastitog mišljenja na svim nivoima i osiguralo smisleno učešće djece u porodici, zajednici i školi, uključujući i učešće u tijelima vijeća učenika, te u odlučivanju o svim pitanjima vezanim za djecu, uz posebnu pažnju na djecu u ranjivim</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članovi 2, 3, 6. i 12)</p> <p>Poštovanje mišljenja djeteta</p>	<p>Komiteta podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 34), u vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 12 (2009), o pravu djeteta da bude saslušano.</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 34) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provođenje prethodne preporuke CRC-a (tačka 34);</p> <p>2) Pokazatelji o programima i aktivnostima radi širenja svijesti u cilju uklanjanja prepreka koje djeci onemogućavaju iznošenje vlastitog mišljenja;</p> <p>3) Pokazatelji o aktivnostima kojim se osigurava smisleno učešće djece u porodici, zajednici i</p>	<p>1. Navedite na koje načine se podržavaju aktivnosti Vijeća za djecu BiH na promociji učešća djece u izradi politika i donošenja odluka koje se odnose na prava djeteta na svim nivoima?</p> <p>2. Koje programe i aktivnosti provodite radi širenja svijesti u cilju uklanjanja prepreka koje djeci onemogućavaju iznošenje vlastitog mišljenja?</p> <p>3. Na koji način osiguravate smisleno učešće djece u porodici, zajednici i školi, uključujući i učešće u vijeću učenika?</p> <p>4. Na koji način se omogućuje</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p>

situacijama.				školi, uključujući i učešće u vijeću učenika; 4) Pokazatelji o aktivnostima koje se provode u cilju da se omogući djeci odlučivanje o svim pitanjima vezanim za njih, uz posebnu pažnju na djecu u ranjivim situacijama.	djeci odlučivanje o svim pitanjima vezanim za njih, uz posebnu pažnju na djecu u ranjivim situacijama?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 22.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Komitet preporučuje državi članici da: a) osigura izdavanje rodni listova za svu djecu rođenu na njejoj teritoriji, odmah po rođenju, bez obzira na imigracijski status	D. GRAĐANSKA PRAVA I SLOBODE (članovi 7, 8. i od 13. do 17) Upis rođenja i	U vezi s prethodnim preporukama Komiteta (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 36) i u svjetlu potcijlja		1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provođenje prethodne preporuke CRC-a (tačka 36): - pokazatelje koji	1. Jeste li osigurali izdavanje rodni listova za svu djecu rođenu na teritoriji BiH, odmah po rođenju? 2. Je li osigurano izdavanje	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - Ministarstvo

<p>djeteta ili njegovih roditelja, uključujući one koji su iskazali namjeru zatražiti azil i one koji nisu registrirani, te da upis rođenja bude besplatan za svu djecu;</p> <p>b) pruži posebnu podršku nepismenim ili neregistriranim osobama, kako bi se olakšao upis rođenja njihove djece;</p> <p>c) razmotri ratifikaciju Konvencije Vijeća Evrope o izbjegavanju apatridnosti povezane s državnom sukcesijom iz 2009. godine.</p>	<p>državljanstvo</p>	<p>održivog razvoja 16.9;</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 36) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>ukazuju na provođenje ove zadnje preporuke CRC-a,</p> <p>- besplatno izdavanje rodni listova za svu djecu rođenu na teritoriji BiH, odmah po rođenju,</p> <p>- posebno pokazatelje o broju i statusu djece koja nisu dobila rodni list odmah nakon rođenja.</p>	<p>rodni listova, odmah po rođenju, i za djecu koja imaju imigracijski status, i za one koji su iskazali namjeru zatražiti azil kao i one koji nisu registrirani?</p> <p>3. Je li upis rođenja besplatan?</p> <p>4. Postoje li problemi kod izdavanja rodni listova za svu navedenu djecu?</p> <p>5. Ako postoje, navedite koji su to problemi i način na koji ih rješavate.</p> <p>6. Pružate li redovno posebnu savjetodavnu podršku nepismenim ili neregistriranim osobama, kako bi se olakšao upis rođenja njihove djece? (Opišite način na koji pružate podršku.)</p> <p>7. Jeste li razmotrili i koju odluku ste donijeli u vezi ratifikacije Konvencije Vijeća Evrope o izbjegavanju apatridnosti povezane s državnom sukcesijom iz 2009?</p>	<p>civilnih poslova BiH</p> <p>- matični uredi</p> <p>- zavodi za besplatnu pravnu pomoć</p> <p>- Ministarstvo pravde BiH (na pitanje broj 7)</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH (na pitanje broj 7)</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 23.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da osigura da Regulatorna agencija za komunikacije BiH zaprima, istražuje i rješava pritužbe djece na način koji uvažava potrebe djece u slučajevima kršenja njihovog prava na privatnost. Također, Komitet preporučuje da država članica provede programe širenja svijesti, uključujući kampanje, među djecom i njihovim porodicama, te prava djeteta na</p>	<p>D. GRAĐANSKA PRAVA I SLOBODE (članovi 7, 8. i od 13. do 17)</p> <p>Pravo na privatnost</p>			<p>1) Pokazatelji o zaprimljenim i riješenim pritužbama djece u slučajevima kršenja njihovih prava na privatnost;</p> <p>2) Pokazatelji o programima širenja svijesti i realizaciji tih programa, uključujući kampanje, među djecom i njihovim</p>	<p>1. Zaprimate li, istražujete i rješavate pritužbe djece na način koji uvažava potrebe djece u slučajevima kršenja njihovog prava na privatnost?</p> <p>2. Provodite li programe širenja svijesti (i koje), uključujući kampanje, među djecom i njihovim porodicama te prava djeteta na pristup mehanizmu podnošenja pritužbi?</p>	<p>- Odjel za prava djeteta Institucije ombudsmena BiH</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS</p> <p>- javni RTV servisi</p> <p>- RAK BiH¹²</p> <p>- <u>Vijeće za štampu BiH je nadležno za</u></p>

¹² Regulatorna agencija za komunikacije BiH ima jednostavnu proceduru za podnošenje prigovora na sve slučajeve kršenja pravila i propisa Agencije putem online obrasca na web stranici, e-maila, pošte ili telefonskim putem, uz navođenje ličnih podataka ili anonimno. Pri tome nema starosnog ograničenja podnosioca prigovora niti se prikupljaju podaci o starosti. Forma je jednostavna, iako nije posebno prilagođena djeci. Prema saznanjima Agencije, ni drugi regulatori nemaju posebne mehanizme za ulaganje prigovora za djecu. Agencija će postojeću online formu poslati relevantnim tijelima i organizacijama, kao što su Vijeće za djecu, ombudsmen za djecu, UNICEF i sl. na mišljenje u vezi njene prikladnosti za djecu, te u slučaju potrebe posebno prilagoditi.

Agencija povremeno promovira mehanizme za upućivanje prigovora na moguća kršenja pravila i propisa Agencije. Agencija će u toku 2020. godine na svojoj facebook stranici „Medijska i informacijska pismenost u BiH“ promovirati i ulaganja prigovora specifično roditelja i djece.

Agencija ne provodi sama ovu vrstu obuka, ali aktivno učestvuje svojim izlaganjima u različitim vidovima edukativnih aktivnosti, kao što su konferencije, seminari, radionice, predavanja i sl. na različite teme, pa tako i na temu komunikacijska prava djece, zaštita djece u medijima, te zaštita privatnosti djece. Agencija je također izradila i Smjernice za primjenu Kodeksa o audiovizuelnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija, čiji cilj je dodatno pojasniti odredbe i educirati medijske radnike (<https://www.rak.ba/bs-Latn-BA/brdcst-regulations>).

pristup mehanizmu podnošenja pritužbi. Ponovo ističe potrebu provođenja programa obuke za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost.				porodicama i pravu djeteta na pristup mehanizmu podnošenja pritužbi; 3) Pokazatelji o realizaciji programa obuke za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost – ko realizira programe obuke.	3. Navedite koje programe obuke provodite za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost.	<u>štampane i online medije.</u>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 24.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Komitet preporučuje državi članici da: a) zakonom izričito zabrani	E. NASILJE NAD DJECOM (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34,	U vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 8 (2006), o tjelesnoj kazni, Komitet		1) Pokazatelji o usvojenim zakonima kojim se izričito zabranjuje tjelesna	1. Jeste li zakonom izričito zabranili tjelesno kažnjavanje djece u svim okruženjima?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)

<p>tjelesnu kaznu u svim okruženjima;</p> <p>b) proširi svijest među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu, kako bi se promovirali alternativni, pozitivni, nenasilni i participatorni oblici odgoja i discipliniranja djece;</p> <p>c) prikupi i razvrsta podatke o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja i njihovom rješavanju, na ujednačen način, uz primjenu iste definicije u svim administrativnim jedinicama.</p>	<p>37. tačka (a) i 39)</p> <p>Tjelesna kazna</p>	<p>podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 40).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 40) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>kazna;</p> <p>2) Pokazatelji o svim aktivnostima koje se vode u cilju širenja svijesti među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu;</p> <p>3) Pokazatelji o svim aktivnostima koje imaju za cilj promociju alternativnih, pozitivnih, nenasilnih i participatornih oblika odgoja i discipliniranja djece;</p> <p>4) Konkretni pokazatelji o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja.</p>	<p>2. Jeste li i na koji način proširili svijest među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu?</p> <p>3. Na koji način promovirate alternativne, pozitivne, nenasilne i participatorne oblike odgoja i discipliniranja djece? (Molimo vas dajte kratak odgovor koje alternativne oblike promovirate.)</p> <p>4. Prikupljate li i razvrstavate sve podatke o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja djece u svim okruženjima i njihovom rješavanju? Je li prikupljanje i razvrstavanje podataka radite po metodologiji koja je ujednačena na svim administrativnim jedinicama?</p> <p>5. Razvrstavaju li se podaci na osnovu spola?</p>	<p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike</p> <p>- Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo za porodicu, omladinu i sport RS</p> <p>- kantonalna ministarstva za pitanja socijalne zaštite i obrazovanja</p> <p>- zavodi za statistiku (BiH, entiteta, BD BiH)</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

--	--

PREPORUKA 26.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet poziva državu članicu da:</p> <p>a) uskladi relevantne propise o zaštiti djece od svih oblika nasilja na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā;</p> <p>b) izdvoji dovoljne ljudske i finansijske resurse za efektivnu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječije zaštite u centru za socijalni rad u identificiranju, prijavljivanju, sprečavanju i praćenju slučajeva nasilja i zlostavljanja djece;</p> <p>c) ubrza aktivnosti na uspostavljanju baze podataka države o svim slučajevima nasilja, uključujući i nasilje u porodici i nasilje nad djecom, kako bi se</p>	<p>E. NASILJE NAD DJECOM (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34, 37. tačka (a) i 39)</p> <p>Zlostavljanje i zanemarivanje</p>	<p>Komitet napominje kao pozitivan korak usvajanje Protokola za postupanje u slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja djece i nasilja u porodici na entitetskim i kantonalnim nivoima, kao i aktivnosti za podizanje svijesti radi prevencije nasilja nad djecom.</p> <p>Komitet izražava zabrinutost o sljedećem:</p> <p>a) dugotrajan proces usklađivanja propisa o</p>		<p>1) Pokazatelji o dodatnim ljudskim i finansijskim resursima za efektivnu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječije zaštite u centrima za socijalni rad;</p> <p>2) Pokazatelji o dodatnim programima širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece;</p> <p>3) Pokazatelji o djeci koja su učestvovala u izradi tih dodatnih programa;</p>	<p>1. Na koji način usklađujete relevantne propise o zaštiti djece od svih oblika nasilja na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā?</p> <p>2. Jeste li izdvojili dodatne ljudske i finansijske resurse za efektivnu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječije zaštite u centru za socijalni rad u identificiranju, prijavljivanju, sprečavanju i praćenju slučajeva nasilja i zlostavljanja djece?</p> <p>3. Jeste li i kada uspostavili bazu podataka na nivou države o svim slučajevima nasilja, uključujući i nasilje u porodici i nasilje nad djecom, kako bi se</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS</p>

<p>procijenili razmjeri, uzroci i priroda takvog nasilja;</p> <p>d) dodatno ojača programe širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece, uz uključivanje djece, kako bi se spriječilo njihovo učešće u nasilju; uspostavi jasne i pristupačne procedure prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom, te osigura pristup djece uslugama podrške i zaštite po mjeri djeteta.</p>		<p>nasilju u porodici u entitetima, BD BiH i kantonima;</p> <p>b) ograničena sredstva i broj uposlenika i broj centara za socijalni rad obučeni da prepoznaju, prijave i rješavaju slučajeve nasilja nad djecom;</p> <p>c) nedostatak ujednačenog sistema prikupljanja podataka o svim slučajevima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece u svim administrativnim jedinicama, koji je neophodan za procjenu i praćenje;</p> <p>d) prevalencija nasilja nad djecom, uključujući vršnjačko nasilje u školama i na internetu.</p> <p>U vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 13 (2011), o pravu djeteta na slobodu od svih oblika nasilja, imajući u vidu potcilj održivog razvoja 16.2,</p>		<p>4) Pokazatelji o uspostavljenim jasnim i pristupačnim procedurama prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom;</p> <p>5) Pokazatelji o pristupu djece uslugama podrške i zaštite po mjeri djeteta.</p>	<p>procijenili razmjeri, uzroci i priroda takvog nasilja?</p> <p>4. Jeste li i na koji način dodatno ojačali programe širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece, uz uključivanje djece?</p> <p>5. Jeste li uspostavili jasne i pristupačne procedure prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom? Molimo vas opišite ih ukratko.</p> <p>6. Jeste li osigurali pristup djece uslugama podrške i zaštite po mjeri djeteta? Molimo vas opišite ukratko te usluge podrške.</p>	<p>- ARS BiH/MLJPI BiH</p> <p>Informacije o nasilju u porodici bi trebalo prikupljati i od:</p> <ul style="list-style-type: none"> - entitetskih gender centara, odnosno Ministarstva porodice, omladine i sporta RS i - GC FBiH za praćenje primjene Istanbulske konvencije.
---	--	---	--	---	--	---

		<p>Komiteet podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 42).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 42) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>				
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 27.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteet preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uskladi odredbe krivičnih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, sankcijama i zaštitom djece koja su žrtve takvih djela;</p>	<p>E. NASILJE NAD DJECOM (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34, 37. tačka (a) i 39)</p> <p>Seksualno iskorištavanje i zlostavljanje</p>	<p>Komiteet pozdravlja pozitivne pomake, uključujući usvajanje izmjena i dopuna Krivičnog zakonika Republike Srpske 2017. godine.</p> <p>Komiteet podsjeća na njegove prethodne</p>		<p>1) Pokazatelji o usklađenosti odredbi krivičnih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece;</p> <p>2) Pokazatelji o sankcijama i zaštiti</p>	<p>1. Jeste li i kada uskladili odredbe krivičnih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, sankcijama i zaštitom djece koja su žrtve takvih djela?</p> <p>2. Jeste li i kada uspostavili pristupačne, povjerljive i</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- sudovi</p>

<p>b) uspostavi pristupačne, povjerljive i djeci prilagođene efikasne kanale za prijavljivanje slučajeva seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja za djecu, njihove porodice i osoblje koje radi s djecom;</p> <p>c) osigura specijaliziranu podršku za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, uključujući psihološko savjetovalište, rehabilitaciju i pomoć u integraciji u društvo, poticanje sudova da iskoriste međuagencijsko rješenje za pribavljanje iskaza od djece koje je prilagođeno djeci;</p> <p>d) osigura da državni Savjetodavni odbor za borbu protiv seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece efektivno koordinira radnje koje se poduzimaju na svim nivoima vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.</p>		<p>preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 44).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 44) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>djece koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;</p> <p>3) Pokazatelji o specijaliziranoj podršci za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;</p> <p>4) Pokazatelji o psihološkim savjetovalištim i pokazatelji o djeci koja su dobila pomoć u rehabilitaciji i pomoć u integraciji u društvo;</p> <p>5) Pokazatelji o svim koordiniranim radnjama koje ste poduzeli na svim nivoima vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.</p>	<p>djeci prilagođene efikasne kanale za prijavljivanje slučajeva seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja za djecu, njihove porodice i osoblje koje radi s djecom? Molimo vas opišite ih kratko.</p> <p>3. Jeste li i kada osigurali specijaliziranu podršku za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, uključujući psihološko savjetovalište, rehabilitaciju i pomoć u integraciji u društvo i je li ona jednako dostupna djeci žrtvama, bez obzira na ekonomski status porodice i mjesto življenja.</p> <p>4. Na koji način potičete sudove da iskoriste međuagencijsko rješenje za pribavljanje iskaza od djece koje je prilagođeno djeci? Molimo vas opišite kratko.</p> <p>5. Jeste li i kada formirali da državni Savjetodavni odbor za borbu protiv seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece</p>	<p>- VSTV</p> <p>- Ombudsmen za djecu RS</p> <p>- Regulatorna agencija za komunikacije BiH</p>
---	--	--	--	--	--	--

					6. Na koji način efektivno koordinirate radnje koje se poduzimaju na svim nivoima vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 28.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
Komiteta poziva državu članicu da u saradnji s organizacijama civilnog društva i vođama romskih zajednica poveća svijest o štetnim posljedicama koje dječiji brak ostavlja na djecu, naročito u romskoj populaciji.	E. NASILJE NAD DJECOM (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34, 37. tačka (a) i 39) Štetne prakse	Komiteta se pozvao na zajedničku Opću preporuku br. 31 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena/Opći komentar br. 18 Komiteta za prava djeteta o štetnim praksama (2014), a imajući u vidu potcijl održivog razvoja 5.3.		1) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima u cilju povećanja svijesti o štetnim posljedicama koje dječiji brak ostavlja na djecu, naročito u romskoj populaciji; 2) Pokazatelji o broju maloljetničkih	1. Šta ste poduzeli na povećanju svijesti o štetnim posljedicama koje dječiji brak ostavlja na djecu, naročito u romskoj populaciji?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - vlade entiteta, BD BiH, kantonā - ARS BiH, MLJPI BiH - entitetski gender centri - Ombudsmen za djecu RS

		U tom kontekstu, podsjetio je državu na štetne posljedice dječijih brakova.		brakova.		
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 29.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) osigura besplatnu 24-satnu liniju za pomoć dostupnu djeci u državi članici; osigura potrebne kadrovske, finansijske i tehničke resurse za njen efikasan rad; širi svijest o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć.</p>	<p>E. NASILJE NAD DJECOM (članovi 19, 24. stav (3), 28. stav (2), 34, 37. tačka (a) i 39)</p> <p>Linija za pomoć</p>			<p>1) Pokazatelji o kadrovskim, finansijskim i tehničkim resursima za efikasan rad 24-satne linije za pomoć;</p> <p>2) Pokazatelji o poduzetim aktivnostima na širenju svijesti o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć;</p>	<p>1. Jeste li i kada osigurali besplatnu 24-satnu liniju za pomoć dostupnu djeci u državi članici, osigurali potrebne kadrovske, finansijske i tehničke resurse za njen efikasan rad, te širili svijest o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć?</p> <p>2. Podržavate li rad</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- RAK BiH</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- entitetski gender centri</p>

				3) Pokazatelji o linijama koje vode NVO.	linija za pomoć koje vode NVO?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 30.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo preporučuje državi članici da:</p> <p>a) ubrza proces deinstucionalizacije u svim dijelovima države članice putem podrške i omogućavanja brige o djeci u porodičnom okruženju i usklađivanja sistema hraniteljstva na svim nivoima vlasti;</p> <p>b) nastavi provoditi programe za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike i pružaoce hraniteljstva, uključujući one koji rade u centrima za socijalni rad, te da izdvoji odgovarajuće kadrovske, tehničke i finansijske resurse za ustanove za</p>	<p>F. PORODIČNO OKRUŽENJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članovi 5, od 9. do 11, 18. st. (1) i (2), 20, 21, 25. i 27. stav (4))</p> <p>Djeca lišena porodičnog okruženja</p>	<p>Komiteo podsjeća na njegove prethodne preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 49) i napominje državu članicu na Smjernice za alternativnu brigu o djeci (Rezolucija Generalne skupštine 64/142, aneks).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 49) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o deinstucionalizaciji - Pokazatelji o djeci u porodičnom okruženju;</p> <p>2) Pokazatelji o hraniteljstvu;</p> <p>3) Pokazatelji o programima za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike;</p> <p>4) Pokazatelji o programima za izgradnju kapaciteta pružiocima usluga,</p>	<p>1. Jeste li i na koji način ubrzali proces deinstucionalizacije putem podrške i omogućavanja brige o djeci u porodičnom okruženju i uskladili sistem hraniteljstva?</p> <p>2. Provodite li i na koji način programe za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike i pružaoce hraniteljstva, uključujući one koji rade u centrima za socijalni rad?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike entiteta, kantonā</p>

<p>brigu o djeci, kako bi se osigurao jednak pristup kvalitetnim uslugama i zbrinjavanju, bez obzira na lokaciju;</p> <p>c) osigura periodično preispitivanje smještaja djece u ustanove i hraniteljstvo, dostupne kanale za prijavljivanje, praćenje i rješavanje neprimjerenog tretmana djece;</p> <p>d) podrži društvenu integraciju mladih prije nego što napuste sistem brige i da im pruži pomoć nakon napuštanja sistema;</p> <p>e) jača programe širenja svijesti, uključujući kampanje, u široj javnosti o dječijim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju institucionalne brige na razvoj i dobrobit djece.</p>				<p>uključujući i one koji rade u centrima za socijalni rad;</p> <p>5) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i finansijskim resursima za ustanove za brigu o djeci;</p> <p>6) Pokazatelji o periodičnom preispitivanju smještaja djece u ustanove i hraniteljstvo;</p> <p>7) Pokazatelji o društvenoj integraciji mladih prije nego što napuste sistem brige;</p> <p>8) Pokazatelji o pruženoj pomoći mladima nakon napuštanja sistema brige;</p> <p>9) Pokazatelji o programima širenja svijesti, uključujući kampanje, u široj javnosti o dječijim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju institucionalne brige na</p>	<p>3. Jeste li izdvojili odgovarajuće kadrovske, tehničke i finansijske resurse za ustanove za brigu o djeci, kako bi se osigurao jednak pristup kvalitetnim uslugama i zbrinjavanju, bez obzira na lokaciju?</p> <p>4. Jeste li i kada osigurali periodično preispitivanje smještaja djece u ustanove i hraniteljstvo, dostupne kanale za prijavljivanje, praćenje i rješavanje neprimjerenog tretmana djece?</p> <p>5. Podržavate li i na koji način društvenu integraciju mladih prije nego što napuste sistem brige i pružate li im pomoć nakon napuštanja sistema?</p> <p>6. Jačate li i na koji način programe širenja svijesti, uključujući</p>	
---	--	--	--	---	--	--

				razvoj i dobrobit djece.	kampanje, u široj javnosti o dječijim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju institucionalne brige na razvoj i dobrobit djece?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 31.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izradi i usvoji sveobuhvatan pravni okvir za usvojenje;</p> <p>b) osigura postojanje univerzalne integrirane baze podataka centara za socijalni rad o potencijalnim usvojenicima i usvojiocima;</p> <p>c) osigura da se saslušaju i poštuju mišljenja djeteta u slučajevima usvajanja, u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta;</p>	<p>F. PORODIČNO OKRUŽENJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članovi 5, od 9. do 11, 18. st. (1) i (2), 20, 21, 25. i 27. stav (4))</p> <p>Usvajanje</p>	<p>Komiteta podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 51).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 51) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o sveobuhvatom pravnom okviru za usvojenje;</p> <p>2) Pokazatelji integrirane baze podataka centara za socijalni rad o potencijalnim usvojenicima i usvojiocima;</p>	<p>1. Jeste li i kada usvojili sveobuhvatan pravni okvir za usvojenje?</p> <p>2. Jeste li uspostavili i kada univerzalnu integriranu bazu podataka centara za socijalni rad o potencijalnim usvojenicima i usvojiocima?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- ministarstva pravde entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- ministarstva za socijalnu politiku/zaštitu entiteta, BD BiH, kantonā</p>

d) razmotri ratifikaciju Haške konvencije od 29. maja 1993. o zaštiti djece i saradnji u oblasti međudržavnog usvajanja.				3) Pokazatelji o ratifikaciji Haške konvencije od 29. maja 1993. o zaštiti djece i saradnji u oblasti međudržavnog usvajanja.	3. Jeste li i na koji način osigurali da se saslušaju i poštuju mišljenja djeteta u slučajevima usvajanja, u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta? 4. Jeste li ratificirali i kada (ili razmotrili ratifikaciju) Haške konvencije od 29. maja 1993. o zaštiti djece i saradnji u oblasti međudržavnog usvajanja?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 32.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
Komiteo preporučuje državni članici	F. PORODIČNO			1) Pokazatelji o usvajanju	1. Jeste li usvojili zakon o	- Ministarstvo za

<p>da:</p> <p>a) usvoji i provede nacrt zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednači procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. oktobra 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece;</p> <p>b) razmotri ratifikaciju Haške konvencije od 19. oktobra 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i saradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece.</p>	<p>OKRUŽENJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članovi 5, od 9. do 11, 18. st. (1) i (2), 20, 21, 25. i 27. stav (4))</p> <p>Nezakonito odvođenje i nevraćanje</p>			<p>zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednačavanju procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. oktobra 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece;</p> <p>2) Pokazatelji o ratifikaciji Haške konvencije od 19. oktobra 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i saradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece.</p>	<p>međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednačili procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. oktobra 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece?</p> <p>2. Jeste li ratificirali (ili razmotrili ratifikaciju) Haške konvencije od 19. oktobra 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i saradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece?</p>	<p>ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Ministarstvo pravde BiH</p> <p>- Vijeće ministara BiH</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 33.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
<p>Tekst preporuke</p>	<p>Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i</p>	<p>Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)</p>	<p>Podaci koji su dostupni u bazi</p>	<p>Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti</p>	<p>Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora</p>	<p>Izvještajna(e) jedinica(e)</p>

	opcionog(ih) protokola ako postoji(e)					
<p>Komitet preporučuje državi članici da:</p> <p>a) osigura dovoljne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za efikasno provođenje Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016-2021);</p> <p>b) usvoji pristup invaliditetu zasnovan na ljudskim pravima u svim postojećim zakonima i ubrza njihovo usklađivanje;</p> <p>c) osigura da roditelji ili osobe koje brinu o djeci s invaliditetom dobiju podršku i finansijsku pomoć potrebnu za odgoj njihove djece;</p> <p>d) osigura dovoljan broj specijaliziranog nastavnog kadra u svim školama, kako bi sva djeca s invaliditetom imala siguran pristup inkluzivnom obrazovanju visokog kvaliteta, uključujući razumna prilagođavanja njihovim obrazovnim potrebama;</p> <p>e) osigura da djeca s invaliditetom, uključujući djecu s intelektualnim i psihološkim poteškoćama, imaju jednak pristup odgovarajućim uslugama, uključujući zdravstvenu</p>	<p>G. INVALIDNOST, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)</p> <p>Djeca s invaliditetom</p>	<p>U vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 9 (2006), o pravima djece s invaliditetom, Komitet ponavlja svoju prethodnu preporuku (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 53).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 53) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i finansijskim resursima za provedbu Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH (2016-2021);</p> <p>2) Pokazatelji o usvojenim zakonskim rješenjima vezanim za pristup invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima;</p> <p>3) Pokazatelji o finansijskoj podršci roditeljima ili osobama koje brinu o djeci s invaliditetom;</p> <p>4) Pokazatelji o specijaliziranom nastavnom kadru u školama za inkluzivnu nastavu za djecu s invaliditetom (broj škola u kojima je to osigurano, broj djece s invaliditetom u tim školama, broj specijaliziranog</p>	<p>1. Jeste li za efikasno provođenje Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH (2016-2021) i Strategije unapređenja društvenog položaja osoba s invaliditetom u RS 2017-2026? Jeste li osigurali i kada dovoljne:</p> <p>a) kadrovske b) tehničke i c) finansijske resurse?</p> <p>2. Jeste li usvojili pristup invaliditetu zasnovan na ljudskim pravima u svim postojećim zakonima? (Molimo vas opišite na koji način.)</p> <p>3. Jeste li osigurali da roditelji ili osobe koje brinu o djeci s invaliditetom dobiju podršku i finansijsku pomoć potrebnu za odgoj njihove djece? (Molimo vas opišite način i postupak na koji to osiguravate.)</p> <p>4. Jeste li osigurali i kada dovoljan broj specijaliziranog nastavnog kadra u školama,</p>	<p>- Vlada FBiH</p> <p>- MLJPI BiH</p> <p>- vlade entiteta i BD BiH i koordinacioni odbori za praćenje</p>

<p>zaštitu, programe rane detekcije i intervencije;</p> <p>f) provede kampanje za širenje svijesti usmjerene na vladine zvaničnike, stanovništvo i porodice, s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom i promoviranja pozitivne slike o djeci s invaliditetom kao nosiocima prava.</p>				<p>nastavnog kadra); Obavezni su pokazatelji i o broju škola u kojima to nije osigurano i broj djece s invaliditetom u tim školama;</p> <p>5) Pokazatelji o kampanjama za širenje svijesti s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom za: a) vladine zvaničnike b) stanovništvo.</p>	<p>kako bi sva djeca s invaliditetom imala siguran pristup inkluzivnom obrazovanju?</p> <p>5. Jeste li osigurali, kada i na koji način, da djeca s invaliditetom, uključujući i djecu s intelektualnim i psihološkim poteškoćama, imaju jednak pristup odgovarajućim uslugama, uključujući: a) zdravstvenu zaštitu b) programe rane detekcije i intervencije?</p> <p>6. Provodite li kampanje za širenje svijesti s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom usmjerene na: a) vladine zvaničnike b) stanovništvo? (Molimo vas opišite način na koji provodite kampanje i ko organizira takve kampanje.)</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 34.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izdvoji dovoljne kadrovske i finansijske resurse potrebne za puno provođenje politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu u državi članici;</p> <p>b) proširi svijest o važnosti vakcinacije, vodi računa da su zdravstveni radnici i osoblje obučeni za rad s djecom i da uspostavi svrsishodnu komunikaciju s njihovim roditeljima i porodicom;</p> <p>c) redovno prati i procjenjuje efektivnost politika i programa vezanih za ishranu djece, uključujući programe škola/vrtića</p>	<p>G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)</p> <p>Zdravlje i zdravstvene usluge</p>	<p>Komiteta pozdravlja usvajanje različitih politika i programa za zdravlje u ranom djetinjstvu, imajući u vidu Opći komentar Komiteta, br. 15 (2013), o pravu djeteta na uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja, kao i potcilj održivog razvoja 3.8.</p>	<p>Okvirna politika unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Bosni i Hercegovini, Politika unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Republici Srpskoj 2011-2016, Strateški plan unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Federaciji Bosne i Hercegovine 2013-2017. kao i Strateški plan unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Federaciji Bosne i Hercegovine 2020-2025. (u procesu usvajanja).</p>	<p>1) Pokazatelji o kadrovskim i finansijskim resursima potrebnim za provođenje politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu;</p> <p>2) Pokazatelji o obukama zdravstvenih radnika za rad s djecom i njihovim roditeljima, s fokusom na vakciniranje djece;</p> <p>3) Pokazatelji o dojenju;</p> <p>4) Pokazatelji o usklađivanju propisa s Međunarodnim kodeksom</p>	<p>1. Jeste li izdvojili i kada dovoljne kadrovske i finansijske resurse potrebne za provođenje politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu?</p> <p>2. Na koji način proširujete svijest roditelja o važnosti vakcinacije? (Molimo vas opišite.)</p> <p>3. Vršite li obuke (i od kada) zdravstvenih radnika za rad s djecom u cilju uspostavljanja svrsishodne komunikacije s njihovim roditeljima i porodicom, a naročito u cilju vakcinacije djece? Ko vrši ove</p>	<p>- vlade entiteta, BD BiH i kantonā</p> <p>- entitetski i kantonalni zavodi za javno zdravstvo</p> <p>- MCP BiH¹³</p>

¹³ Ministarstvo civilnih poslova BiH ima koordinirajuću ulogu u oblasti zdravstva, pa će uputiti pitanja svim nadležnim ministarstvima zdravstva i odgovore dostaviti MLJPI BiH.

<p>prijatelja zdrave ishrane, uz posvećivanje posebne pažnje romskoj djeci;</p> <p>d) promovira optimalno dojenje, periodično ocjenjuje akreditirane bolnice prijatelje djece, uskladi propise s Međunarodnim kodeksom o reklamiranju zamjena za majčino mlijeko i službeno prati njegovu primjenu.</p>				<p>o reklamiranju zamjena za majčino mlijeko.</p>	<p>obuke?</p> <p>4. Pratite li i procjenjujete redovno, i na koji način, efektivnost politika i programa vezanih za ishranu djece, uključujući programe:</p> <p>a) škola b) vrtića c) posvećivanja posebne pažnje romskoj djeci? (Molimo vas opišite ukratko.)</p> <p>5. Promovirate li i na koji način optimalno dojenje i ocjenjujete li periodično akreditirane bolnice prijatelje djece?</p> <p>6. Jeste li uskladili propise s Međunarodnim kodeksom o reklamiranju zamjena za majčino mlijeko? Pratite li službeno i na koji način njegovu primjenu?</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 35.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo državi članici preporučuje da:</p> <p>a) efikasno provodi zakone i politike kojima se adolescentima zabranjuje konzumacija alkohola, duhana i nelegalnih droga, uključujući Zakon o zabrani prodaje i upotrebe duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina u Republici Srpskoj i Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina u Federaciji Bosne i Hercegovine, te da prati njihovo provođenje;</p> <p>b) donese zakonodavne mjere za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na nivou države i proširi programe prevencije zloupotrebe alkohola i droga, intervencije i rehabilitacije za adolescente;</p> <p>c) proširi obuhvat Politike za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava na nivou države i</p>	<p>G. INVALIDNOST, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)</p> <p><u>Zdravlje adolescenata</u></p>	<p>Komiteo podsjeća na vezu s Općim komentarom Komiteta, br. 4 (2003), o zdravlju adolescenata i Komentarom, br. 20 (2016), o ostvarivanju prava djeteta tokom adolescencije, imajući u vidu potcilj održivog razvoja 5.6.</p>		<p>1) Pokazatelji o adolescentima koji konzumiraju alkohol, duhan i nelegalne droge;</p> <p>2) Pokazatelji o zakonodavnim mjerama za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na nivou BiH;</p> <p>3) Pokazatelji o zakonodavnim mjerama za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na nivou BiH;</p> <p>4) Pokazatelji o proširenim programima prevencije zloupotrebe alkohola i droga, intervencija i rehabilitacije za adolescente na nivou BiH;</p>	<p>1. Provodite li efikasno zakone i politike kojima se adolescentima zabranjuje konzumacija:</p> <p>a) alkohola b) duhana c) nelegalnih droga? (Molimo vas opišite ukratko način na koji pratite efikasno provođenje:</p> <p>a) Zakona o zabrani prodaje i upotrebe duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina u Republici Srpskoj b) Zakona o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina u FBiH.)</p> <p>2. Jeste li donijeli zakonodavne mjere za zabranu prodaje duhana i</p>	<p>- vlade entiteta i BD BiH</p> <p>- entitetski i kantonalni zavodi za javno zdravstvo</p> <p>- MCP BiH</p> <p>- MLJPI BiH</p>

<p>osigura da obrazovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju bude obuhvaćeno obaveznim nastavnim planom i programom i prilagođeno dobi djece, uz poseban fokus na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija, u svim dijelovima države članice;</p> <p>d) osigura jednak pristup uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za djevojčice i dječake adolescentske dobi, naročito one iz marginaliziranih grupa, kao što su romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama, u svim dijelovima države članice.</p>				<p>5) Pokazatelji o obuhvatu u nastavnim planu i programu o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, s fokusom na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija;</p> <p>6) Pokazatelji o pristupu uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za adolescente, razvrstane po spolu, marginalizirane grupe (romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama u razvoju).</p>	<p>nelegalnih droga na nivou BiH?</p> <p>3. Jeste li proširili programe prevencije zlouporabe alkohola i droga, intervencije i rehabilitacije za adolescente na nivou BiH?</p> <p>4. Jeste li proširili obuhvat, kada i na koji način, Politike za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava na nivou BiH i/ili entiteta? Jeste li osigurali da obrazovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju bude obuhvaćeno obaveznim nastavnim planom i programom i prilagođeno dobi djece, uz poseban fokus na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija?</p> <p>5. Jeste li osigurali jednak pristup uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za djevojčice i dječake adolescentske dobi,</p>	
---	--	--	--	--	---	--

					naročito one iz marginaliziranih grupa, kao što su romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama, u svim dijelovima BiH?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 36.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izradi sveobuhvatne planove za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca na svim nivoima vlasti;</p> <p>b) nastavi s provođenjem procjene posljedica koje na djecu ostavlja zagađenje zraka i kontaminacija uranijem;</p> <p>c) regulira maksimalnu koncentraciju zagađenja zraka, kao i</p>	<p>G. INVALIDNOST, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)</p> <p>Zdravlje okoliša</p>	<p>Premda uvažava informaciju države članice iz 2013. da testirane podzemne vode nisu kontaminirane uranijem, Komiteta je i dalje zabrinut zbog negativnih posljedica takve kontaminacije kao i posljedica zagađenja zraka po zdravlje djece, imajući</p>		<p>1) Pokazatelji o donesenim planovima za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca;</p> <p>2) Pokazatelji o procjenama posljedica koje na djecu ostavlja zagađenje zraka i kontaminacija uranijem;</p> <p>3) Pokazatelji o koncentracijama zagađenja zraka;</p>	<p>1. Jeste li izradili i kada sveobuhvatne planove za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca? (Molimo vas opišite ukratko te planove.)</p> <p>2. Vršite li i koliko često procjene posljedica koje na djecu ostavlja zagađenje zraka i kontaminacija uranijem? Koje je tijelo utvrdilo te</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p> <p>- entitetski i kantonalni zavodi za javno zdravstvo</p>

čišćenje svih lokacija kontaminiranih uranijem u državi članici.		u vidu potcijl održivog razvoja 3.9.		4) Pokazatelji o koncentracijama zagađenosti lokacija kontaminiranih uranijem.	lokacije i ko vrši procjenu? 3. Regulirate li i na koji način maksimalnu koncentraciju zagađenja zraka, kao i čišćenje svih lokacija kontaminiranih uranijem?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 38.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uskladi svoje propise i politike u vezi s dječijim dodatkom i uslugama socijalne zaštite, naročito na nivou države, Federacije Bosne i Hercegovine i BD BiH, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj pomoći u državi članici;</p>	<p>G. INVALIDNOST, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članovi 6, 18. stav (3), 23, 24, 26, 27. st. od (1) do (3) i 33)</p>	<p>Komitet je ozbiljno zabrinut veoma visokom stopom nezaposlenosti i sporim napretkom u izradi entitetskih i kantonalnih strategija i programa za smanjenje siromaštva, što se</p>		<p>1) Pokazatelji o usklađenim propisima i politikama u vezi s dječijim dodatkom i uslugama socijalne zaštite;</p> <p>2) Pokazatelji o usvojenim strategijama za smanjenje siromaštva;</p>	<p>1. Jeste li i kada uskladili svoje propise i politike u vezi s dječijim dodatkom i uslugama socijalne zaštite, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj pomoći?</p> <p>2. Jeste li i kada izradili i</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo civilnih poslova BiH</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, kantonā</p>

<p>b) ubrza izradu entitetskih i kantonalnih strategija i programa za smanjenje siromaštva na lokalnom i nivou zajednice, kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodoopskrbu i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje;</p> <p>c) povećá prilike za zapošljavanje za porodice s djecom koje su u nepovoljnom materijalnom položaju;</p> <p>d) osigura dovoljne finansijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sistemu socijalne zaštite, uključujući centre za socijalni rad, kako bi se roditeljima i porodicama, naročito samohranim roditeljima, pružila neophodna finansijska, pravna i druga podrška i omogućilo da brinu o svojoj djeci.</p>	<p>Životni standard</p>	<p>negativno odražava na životni standard djece. Komitet napominje potcilj održivog razvoja 1.3 i podsjeća na prethodne preporuke Komiteta (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 61).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 61) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>3) Pokazatelji o programima zapošljavanja za porodice s djecom u nepovoljnom materijalnom položaju;</p> <p>4) Pokazatelji o: a) finansijskim b) kadrovskim c) tehničkim resursima i d) obukama osoblja u sistemu socijalne zaštite, uključujući i centre za socijalni rad.</p>	<p>usvojili strategije za smanjenje siromaštva na entitetskom, kantonalnom ili lokalnom nivou, kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodoopskrbu i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje?</p> <p>3. Jeste li i kada donijeli programe zapošljavanja za porodice s djecom u nepovoljnom materijalnom položaju?</p> <p>4. Jeste li i kada osigurali dovoljne finansijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sistemu socijalne zaštite, uključujući centre za socijalni rad? Jesu li dovoljni finansijski resursi koje ste na taj način osigurali, kako bi se roditeljima i porodicama, naročito samohranim roditeljima, pružila neophodna finansijska, pravna i druga podrška i omogućilo da brinu o svojoj djeci?</p>	<p>- entitetska i kantonalna ministarstva rada i socijalne politike/zaštite</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
---	--------------------------------	--	--	---	--	--

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.
---------	---

PREPORUKA 40.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo poziva državu članicu da:</p> <p>a) ukinu segregaciju djece u obrazovanju bez odlaganja i promovira zajedničku jezgru nastavnih planova i programa u cijeloj državi članici, imajući u vidu preporuke specijalnog izvjestioca za oblast kulturnih prava (A/HRC/25/49/tačka 1, pasus 104);</p> <p>b) ukloni „nacionalnu grupu predmeta“ iz nastavnog plana i programa škola;</p> <p>c) ojača ulogu Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine i Konferencije ministara obrazovanja</p>	<p>H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članovi od 28. do 31)</p> <p>Obrazovanje, uključujući stručno osposobljavanje i usmjeravanje</p>	<p>Komiteo napominje i cijeni napore države članice, kao što je usvajanje Platforme za razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja (2017-2022), Okvirni akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini (2018-2022) kao i provedba Međunarodne procjene učeničkih postignuća (PISA) u 2018. godini.</p>		<p>1) Pokazatelji o školama koje su ukinule segregaciju u obrazovanju;</p> <p>2) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima (edukativni seminari i sl.) na promoviranju zajedničke jezgre nastavnog plana i programa;</p> <p>3) Pokazatelji o školama koje su uklonile „nacionalnu grupu predmeta“;</p>	<p>1. Navedite i opišite sve aktivnosti koje ste poduzeli u cilju ukidanja segregacije u obrazovanju. Molimo vas da u opisu aktivnosti obavezno navedete ciljeve i trajanje aktivnosti, ciljnu grupu i rezultate aktivnosti.</p> <p>2. Koje aktivnosti ste poduzeli na promoviranju zajedničke jezgre nastavnih planova i programa? (Molimo vas opišite ukoliko ste poduzete</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo civilnih poslova BiH</p> <p>- Konferencija ministara obrazovanja BiH</p> <p>- APOSO BiH¹⁵</p> <p>- entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja</p>

¹⁵ U periodu od 2012. do 2018. godine Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH izradila je 18 dokumenata u cilju promoviranja ZJNPP-a. Dokumenti su u Prilogu 1.4.

<p>kao koordinacionog mehanizma, kako bi se osigurao kvalitet obrazovanja u svim dijelovima države članice, s posebnim akcentom na ruralna područja, putem provođenja kvalitetnih edukacija za nastavnike i eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici;</p> <p>d) osigura efikasno funkcioniranje mehanizma za praćenje Revidiranog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma i povećanja finansijska izdvajanja, kako bi se ispunile sve obrazovne potrebe romske djece i povećalo njihovo učešće i inkluzija u obrazovanju na svim nivoima, naročito u srednjem i visokom obrazovanju;</p> <p>e) pojača napore za unapređenje školskog prijevoza, osigura besplatne udžbenike za svu djecu u državi članici i pruži finansijsku pomoć roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja, kako bi se umanjila stopa napuštanja školovanja na svim nivoima obrazovanja;</p> <p>f) povećala neophodno finansiranje i mjere za unapređenje opreme u školama, uključujući higijenske</p>		<p>Međutim, Komitet je i dalje zabrinut zbog:</p> <p>a) segregacije djece u obrazovanju u vezi sa sistemom „dvije škole pod jednim krovom“ i jednonacionalnim školama, te uvođenjem „nacionalne grupe predmeta“ u kontekstu procesa integracije škola;</p> <p>b) nedovoljne koordinacije Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine u pogledu smanjenja nesrazmjera u kvalitetu obrazovanja među različitim dijelovima zemlje, naročito u ruralnim područjima;</p> <p>c) neadekvatne obuke nastavnika u pogledu njihovih diskriminatorskih stavova prema učenicima;</p>		<p>4) Pokazatelji o provedenim kvalitetnim edukacijama¹⁴ za nastavnike u cilju eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici;</p> <p>5) Pokazatelji o usvojenim akcionim planovima o obrazovnim potrebama Roma (na entitetskom i kantonalnom nivou, te na nivou BD BiH);</p> <p>6) Pokazatelji o osiguranim finansijskim sredstvima za provođenje vlastitih akcionih planova o obrazovnim potrebama Roma za sve niveoe obrazovanja (posebno prikazati za osnovno, srednje i visoko);</p> <p>7) Pokazatelji o finansijskim sredstvima za školski prijevoz i osiguranje besplatnih udžbenika za djecu (posebno prikazati je li za</p>	<p>aktivnosti.)</p> <p>3. Koje aktivnosti ste poduzeli kako bi se iz nastavnih planova i programa škola uklonila „nacionalna grupa predmeta“? (Molimo vas opišite ukratko poduzete aktivnosti.)</p> <p>4. Koje aktivnosti ste poduzeli kako bi se ojačala uloga Ministarstva civilnih poslova BiH i Konferencije ministara obrazovanja kao koordinacionog mehanizma u cilju osiguranja kvaliteta obrazovanja u svim dijelovima države, s posebnim akcentom na ruralna područja? (Molimo vas opišite ukratko poduzete aktivnosti.)</p> <p>5. Koje aktivnosti ste poduzeli na provođenju kvalitetne edukacije za nastavnike u cilju</p>	<p>- Odjel za obrazovanje BD BiH</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
--	--	---	--	--	---	---

¹⁴ Pod terminom edukacija podrazumijevaju se sva stručna usavršavanja i obuke.

<p>kapacitete i pristupačnost za djecu s invaliditetom, kao i sisteme zagrijavanja škola;</p> <p>g) izdvoji dovoljne finansijske resurse za efikasno provođenje politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih oblasti, romsku djecu i djecu s invaliditetom, te proširi svijest o važnosti predškolskog obrazovanja kod roditelja i članova porodica djece.</p>		<p>d) niske stope upisa romske djece u srednje obrazovanje;</p> <p>e) visokih stopa napuštanja školovanja zbog siromaštva i lošeg materijalnog stanja;</p> <p>f) neadekvatnih uvjeta u pogledu školskog materijala i kapaciteta, uključujući sanitarne uvjete, učioničku opremu, sisteme zagrijavanja i pristupačne prostorije za djecu s invaliditetom;</p> <p>g) još uvijek niske stope upisa u predškolske ustanove, naročito kod djece iz ruralnih područja i djece iz grupa u nepovoljnom položaju, te nedostatka budžetskih sredstava za provođenje politika i programa za unapređenje predškolskog obrazovanja.</p> <p>U svjetlu potcilja održivog razvoja 4.A,</p>		<p>svu djecu ili određene kategorije djece i koje);</p> <p>8) Pokazatelji o pruženoj pomoći roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja djece;</p> <p>9) Pokazatelji o finansiranju opreme u školama, higijenskih potreba i zagrijavanja škola;</p> <p>10) Pokazatelji o finansijskim sredstvima i izgrađenim kapacitetima za pristup školama za djecu s invaliditetom;</p> <p>11) Pokazatelji o izdvojenim finansijskim resursima za efikasno provođenje politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih oblasti, romsku djecu i djecu s invaliditetom;</p> <p>12) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima u cilju širenja svijesti kod roditelja i članova porodica djece o važnosti</p>	<p>eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici?</p> <p>6. Jeste li usvojili i kada akcione planove o obrazovnim potrebama Roma u skladu sa zahtjevima Okvirnog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma u BiH?</p> <p>7. Jeste li u akcionim planovima o obrazovnim potrebama Roma planirali dovoljna finansijska sredstva, kako bi se ispunile sve potrebe za obrazovanjem romske djece na svim nivoima obrazovanja: osnovno, srednje i visoko? (Molimo vas navedite ukupni iznos finansijskih sredstava i procjenu njegove dovoljnosti za provođenje svih mjera akcionog plana.)</p> <p>8. Jeste li uspostavili kvalitetan mehanizam za praćenje provođenja Okvirnog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma u BiH? (Molimo</p>
---	--	--	--	---	--

		<p>Komiteet podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 63).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 63) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>predškolskog obrazovanja.</p>	<p>vas opišite ukratko uspostavljeni mehanizam.)</p> <p>9. Jeste li uspostavili kvalitetan mehanizam za praćenje vlastitog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma? (Molimo vas opišite ukratko uspostavljeni mehanizam.)</p> <p>10. Koje aktivnosti ste poduzeli u cilju unapređenja školskog prijevoza i osiguranja besplatnih udžbenika za svu djecu?</p> <p>11. Na koji način pružate pomoć roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja, kako bi se umanjila stopa napuštanja školovanja na svim nivoima obrazovanja? (Molimo vas opišite ukratko.)</p> <p>12. Navedite izvore finansiranja za unapređenje opreme u školama, uključujući higijenske kapacitete i zagrijavanje škola. Je li iznos povećan u odnosu na</p>	
--	--	--	--	----------------------------------	--	--

					<p>prethodni period i u kojem procentu?</p> <p>13. Jeste li poduzeli aktivnosti na osiguranju pristupa školama za djecu s invaliditetom? (Molimo vas opišite te aktivnosti.)</p> <p>14. Navedite izvore finansiranja za efikasno provođenje politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih oblasti, romsku djecu i djecu s invaliditetom. Je li iznos povećan u odnosu na prethodni period i u kojem procentu?</p> <p>15. Koje aktivnosti poduzimate da bi proširili svijest kod roditelja i članova porodica djece o važnosti predškolskog obrazovanja? (Molimo vas opišite ukratko.)</p>	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 41.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komitet preporučuje državi članici da:</p> <p>a) pojača napore za efektivnu provedbu Smjernica za obrazovanje o ljudskim pravima u okviru Svjetskog programa za obrazovanje o ljudskim pravima;</p> <p>b) osigura da obrazovanje o ljudskim pravima bude sastavni i obavezni dio svih obuka za nastavnike, prosvjetne radnike i osoblje u obrazovanju na nivou države, entiteta, BD BiH i kantonā.</p>	<p>H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članovi od 28. do 31)</p> <p>Obrazovanje o ljudskim pravima</p>			<p>1) Pokazatelji o obukama o ljudskim pravima za nastavnike, prosvjetne radnike i osoblje u obrazovanju (na nivou entiteta, kantonā i BD BiH).</p>	<p>1. Na koji način provodite Smjernice za obrazovanje o ljudskim pravima?</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- entitetske i kantonalne ADS</p> <p>- ministarstva obrazovanja entiteta, kantonā i BD BiH</p> <p>- pedagoški zavodi</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 42.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komite preporučuje državi članici da pojača napore kako bi se djeci u državi članici, uključujući djecu s invaliditetom i djecu iz marginaliziranih grupa, garantirala jednaka prava na odmor i slobodno vrijeme, te igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta.</p>	<p>H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članovi od 28. do 31)</p> <p>Odmor, slobodno vrijeme, rekreacija i kulturne i umjetničke aktivnosti</p>	<p>Komite podsjeća na vezu s Općim komentarom Komiteta, br. 17 (2013), o pravu djeteta na odmor, slobodno vrijeme, igru, rekreativne aktivnosti, kulturni život i umjetnost.</p>		<p>1) Pokazatelji o aktivnostima koje se poduzimaju na osiguranju jednakih prava na odmor i slobodno vrijeme, te igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta.</p>	<p>1. Na koji način garantirate jednaka prava na odmor i slobodno vrijeme, te igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta? (Molimo vas ukratko opišite način na koji to osiguravate.)</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- ministarstva obrazovanja entiteta, kantonā, BD BiH</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

* S obzirom na to da je s aspekta nadležnosti oblast obrazovanja specifična u Bosni i Hercegovini, a kako bi imali potpune informacije o pravima djeteta, u skladu s članovima 28. i 29. Konvencije o pravima djeteta sačinjen je poseban Upitnik (Prilog, broj 2.4). Upitnik bi trebala popuniti sva nadležna ministarstva obrazovanja u BiH. Odluku o prikupljanju podataka po ovom upitniku treba donijeti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

PREPORUKA 44.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta poziva državu članicu da odmah:</p> <p>a) poduzme sve neophodne mjere za provedbu Zakona o azilu (2016), kako bi se osiguralo da djeca tražioci azila imaju pristup sigurnom smještaju, uslugama zdravstvene zaštite, psihosocijalnoj podršci i obrazovanju, uz osiguranje jednakog pristupa za djecu izvan centara za prihvata;</p> <p>b) pravovremeno imenuje nadležnog staratelja koji posjeduje potrebna stručna znanja za postupanje i podršku djeci bez pratnje i/ili djeci razdvojenoj od porodica, u skladu s procjenom najboljih interesa koja se provodi na individualnoj osnovi;</p> <p>c) izbjegava sve oblike</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32. do 33, od 35. do 36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Djeca tražioci azila, izbjeglice i migranti</p>	<p>Komiteta pozdravlja usvajanje Zakona o ostvarivanju prava na besplatnu pravnu pomoć i Zakona o azilu 2016. godine, što ima za cilj potvrđivanje pristupa smještaju, uslugama primarne zdravstvene zaštite, psihosocijalnoj podršci, obrazovanju i besplatnoj pravnoj pomoći za tražioce azila, uključujući i djecu. Međutim, Komiteta je ozbiljno zabrinut zbog:</p> <p>a) ograničenog pristupa ostvarivanju osnovnih prava, uključujući zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i psihosocijalnu podršku, za djecu tražioce azila, izbjeglice i migrante, a naročito djecu smještenu izvan centara za prihvata;</p>		<p>1) Pokazatelji za pristup djece tražilaca azila sljedećim uslugama: a) smještaju b) uslugama zdravstvene zaštite c) psihosocijalnoj podršci d) obrazovanju e) o imenovanim starateljima i njihovim kompetencijama;</p> <p>2) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i finansijskim resursima u centrima za prihvata djece migranata i tražilaca azila, uključujući djecu bez pratnje;</p> <p>3) Pokazatelji o kampanjama za borbu protiv govora mržnje prema tražiocima azila i</p>	<p>1. Molimo vas kratko opišite koje ste mjere poduzeli za provođenje Zakona o azilu (2016), kako bi se osiguralo da djeca tražioci azila imaju pristup sljedećem: a) smještaju b) uslugama zdravstvene zaštite c) psihosocijalnoj podršci d) obrazovanju e) jednak pristup svim navedenim uslugama i za djecu izvan centara za prihvata.</p> <p>2. Kratko opišite postupak: a) pravovremenog imenovanja staratelja i potrebne kompetencije vezane za stručno znanje za postupanje i podršku djeci bez pratnje;</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH</p>

<p>pristupa za tražioce azila i migrante mlađe od 18 godina i porodice s djecom i razmotri sve moguće alternative pritvoru;</p> <p>d) osigura dovoljne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za povećanje kapaciteta i unapređenje uvjeta u centrima za prihvata kojima upravljaju tijela vlasti, kako bi se smjestila djeca migranti i tražioci azila, uključujući djecu bez pratnje, te osigura da usluge koje pružaju prihvatni centri budu po mjeri djeteta i prilagođene dobi djece;</p> <p>e) redovno prati zdravstvene i higijenske uvjete u prihvatnim centrima, objektima ili mjestima gdje se vrši smještaj djece tražilaca azila i djece migranata, te osigura pružanje usluga primarne i sekundarne zdravstvene zaštite;</p> <p>f) izradi kampanje za borbu protiv govora mržnje prema tražiocima azila i izbjeglicama, a naročito</p>		<p>b) nedostatka kapaciteta nadležnih tijela za provođenje Zakona o azilu (2016) u pogledu osiguranja staratelja za djecu bez pratnje i/ili djecu razdvojenu od porodice;</p> <p>c) administrativnog pritvora djece tražilaca azila i djece migranata;</p> <p>d) nedovoljnih kapaciteta prihvatnih centara za smještaj djece migranata i tražilaca azila, zbog čega su djeca prisiljena spavati na ulici bez odgovarajućeg skloništa i u nesigurnim i nesanitarnim uvjetima;</p> <p>e) govora mržnje u medijima o tražiocima azila i izbjeglicama i neadekvatnog procesuiranja osoba koje provode takvo ponašanje.</p> <p>Komitet podsjeća na vezu s Općim komentarom, br. 6 (2005), o tretmanu djece bez pratnje i djece</p>		<p>izbjeglicama, a naročito djeci;</p> <p>4) Pokazatelji o provedenim istragama i sankcijama za počiniocima govora i drugih izljeva mržnje prema tražiocima azila i izbjeglicama, a naročito djeci.</p>	<p>b) način na koji procjenjujete najbolji interes djeteta na individualnoj osnovi.</p> <p>3. Izbjegavate li sve oblike pritvora za tražioce azila i migrante mlađe od 18 godina i porodice s djecom i koje alternative pritvoru koristite?</p> <p>4. U cilju unapređenja uvjeta u centrima za prihvata djece migranata i tražioca azila, uključujući djecu bez pratnje, jeste li:</p> <p>a) Osigurali dovoljne kadrovske, tehničke i finansijske resurse?</p> <p>b) Jesu li usluge koje pružaju ti centri po mjeri djeteta i prilagođeni dobi djece?</p> <p>c) Pratite li redovno zdravstvene i higijenske uvjete u prihvatnim centrima? (Molimo vas ukratko opišite način na koji to radite.)</p> <p>d) Jeste li osigurali pružanje usluga primarne i sekundarne zdravstvene zaštite u</p>	
--	--	--	--	---	--	--

djeci, te osigura istragu, gonjenje i sankcioniranje počinilaca.		razdvojene od porodice izvan njihove zemlje porijekla, te zajedničkim Općim komentarom, br. 4 (2017), Komiteta za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica, kao i br. 22 i 23 (2017) Komiteta za prava djeteta u vezi ljudskih prava djece u kontekstu međunarodne migracije.			prihvatnim centrima? (Molimo vas ukratko opišite način na koji to radite.) 5. Jeste li izradili kampanje za borbu protiv govora mržnje prema tražiocima azila i izbjeglicama, a naročito djeci, te osigurali istragu, gonjenje i sankcioniranje počinilaca? (Molimo vas ukratko opišite kampanje koje provodite.)	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 45.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Komiteo preporučuje državi članici da: a) osigura alternativne	I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32.	U vezi s Općim komentarom Komiteta, br. 21 (2017), o djeci u		1) Pokazatelji o osiguranim alternativnim prilikama	1. Jeste li i na koji način osigurali alternativne prilike za djecu u	- MLJPI BiH - Ministarstvo sigurnosti

<p>prilike za djecu u uličnim situacijama, uključujući stručno osposobljavanje i zapošljavanje, kao i reintegraciju u porodicu ili alternativno zbrinjavanje, na osnovu najboljeg interesa djeteta;</p> <p>b) pruži adekvatnu finansijsku podršku dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici, kako bi se zagarantirala održivost aktivnosti tih centara;</p> <p>c) pruži potrebnu podršku organizacijama civilnog društva za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici i za olakšavanje učešća djece u izradi planova i programa namijenjenih njihovoj zaštiti.</p>	<p>do 33, od 35. do 36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Djeca u uličnim situacijama</p>	<p>uličnim situacijama, Komitet podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, tačka 71).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 71) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>za djecu u uličnim situacijama, uključujući:</p> <p>a) stručno osposobljavanje b) zapošljavanje c) reintegraciju u porodicu d) alternativno zbrinjavanje;</p> <p>2) Pokazatelji o svim vidovima pružene podrške dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici;</p> <p>3) Pokazatelji o svim vidovima pružene podrške OCD-u za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici.</p>	<p>uličnim situacijama na osnovu najboljeg interesa djeteta, uključujući:</p> <p>a) stručno osposobljavanje b) zapošljavanje c) reintegraciju u porodicu d) alternativno zbrinjavanje?</p> <p>(Molimo vas ukratko opišite.)</p> <p>2. Jeste li i na koji način pružili i pružate li podršku dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici, kako bi se zagarantirala održivost aktivnosti tih centara?</p> <p>3. Pružate li i na koji način potrebnu podršku organizacijama civilnog društva za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici?</p> <p>4. Pomažete li i na koji način učešće djece koja žive i rade na ulici u izradi programa namijenjenih njihovoj zaštiti? (Molim vas ukratko opišite.)</p>	<p>BiH</p> <p>- vlade entiteta, kantonā, BD BiH</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike (zaštite) entiteta, BD BiH, kantonā</p>
--	---	--	--	---	--	---

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.
---------	---

PREPORUKA 46.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo poziva državu članicu da:</p> <p>a) procijeni ostvareni napredak i utvrdi nedostatke u provođenju Akcionog plana suprotstavljanja trgovini ljudima na nivou države (2016-2019), te izradi i provede plan za naredni period s dovoljnim budžetom;</p> <p>b) osigura da centri za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i druge institucije na nivou države, BD BiH i kantonā provedu edukaciju za sudije i tužioce o strogoj primjeni krivičnih zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju trgovine, prisilnog prosjačenja i prisilnog braka djece, kako bi se osiguralo da počinioci takvih krivičnih</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32. do 33, od 35. do 36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Prodaja, trgovina i otmica</p>	<p>Komiteo pozdravlja izmjene i dopune svih krivičnih zakona u odredbama o trgovini ljudima, kao što je uvođenje trgovine ljudima kao krivičnog djela u zakon entiteta i iskorištavanja djece kroz prisilno prosjačenje u zakon entiteta i BD BiH. Međutim, Komiteo je zabrinut zbog niske stope krivičnih gonjenja i osuđujućih presuda za trgovinu djecom i</p>		<p>1) Pokazatelji o provedenim edukacijama za sudije i tužioce o strogoj primjeni zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju:</p> <p>a) trgovine b) prisilnog prosjačenja c) prisilnog braka djece;</p> <p>2) Pokazatelji o obukama službenika agencija za provođenje zakona za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje</p>	<p>1. Jeste li procijenili ostvareni napredak i utvrdili nedostatke u provođenju Akcionog plana suprotstavljanja trgovini ljudima na nivou države (2016-2019)? (Molimo vas ukratko opišite napredak i nedostatke.)</p> <p>2. Jeste li pripremili i usvojili akcioni plan suprotstavljanja trgovini ljudima na nivou države za naredni period?</p> <p>3. Provodite li</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH</p> <p>- vlade entiteta, kantonā, BD BiH</p> <p>- entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca</p>

<p>djela budu krivično gonjeni i adekvatno kažnjeni na svim nivoima nadležnosti;</p> <p>c) pojača obuku službenika agencija za provođenje zakona na svim nivoima za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece;</p> <p>d) pojača programe širenja svijesti i potiče programe u zajednici koji imaju za cilj prevenciju i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu.</p>		iskorištavanje djece.		<p>seksualnog iskorištavanja djece;</p> <p>3) Pokazatelji o svim donesenim programima širenja svijesti koji imaju za cilj prevenciju i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu.</p>	<p>edukaciju za sudije i tužioce o strogoj primjeni krivičnih zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju trgovine, prisilnog prosjačenja i prisilnog braka djece, kako bi se osiguralo da počinioci takvih krivičnih djela budu krivično gonjeni i adekvatno kažnjeni na svim nivoima nadležnosti u BiH?</p> <p>4. Provodite li i koliko često obuku službenika agencija za provođenje zakona za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece?</p> <p>5. Provodite li i koliko često programe širenja svijesti i na koji način potičete programe u zajednici koji imaju za cilj prevenciju i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu?</p>	
--	--	-----------------------	--	--	--	--

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.
---------	---

PREPORUKA 47.

I. Tekst preporuke	II. Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	III. Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	IV. Podaci koji su dostupni u bazi	V. Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	VI. Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	VII. Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteta poziva državu članicu da:</p> <p>a) ojača efektivnu provedbu zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku na nivou entiteta i BD BiH, što se odnosi i na pristup obrazovanju tokom pritvora i maloljetničkog zatvora te osiguranje reintegracije;</p> <p>b) promovira nesudske mjere za djecu optuženu za krivična djela, uključujući preusmjerenje, medijaciju i savjetovanje, te primjenu alternativnih sankcija za djecu, kao što je probacija ili rad za opće dobro, kad god je to moguće;</p> <p>c) osigura da u slučajevima kada je pritvor neizbježan djeca ne borave zajedno s odraslima, uključujući i pritvorske ustanove;</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32. do 33, od 35. do 36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Pravda za djecu</p>	<p>Komiteta podsjeća na vezu s Općim komentarom Komiteta, br. 24 (2019), o pravima djece u sistemu pravde za djecu. Komitet poziva državu članicu da svoj sistem pravde za djecu u potpunosti uskladi s Konvencijom.</p> <p>Komiteta podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4, tačka 77).</p> <p>Prethodna</p>		<p>1) Pokazatelji o obrazovanju djece tokom pritvora i maloljetničkog zatvora;</p> <p>2) Pokazatelji o reintegraciji djece nakon pritvora i maloljetničkog zatvora;</p> <p>3) Pokazatelji o promociji nesudskih mjera za djecu optuženu za krivična djela;</p> <p>4) Pokazatelji o djeci koja borave u pritvoru ili maloljetničkom zatvoru;</p> <p>5) Pokazatelji o specijaliziranim obukama o pravima djece i pravdi za djecu za:</p>	<p>1. Jeste li i na koji način ojačali provedbu Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, a posebno:</p> <p>a) pristup obrazovanju tokom pritvora i maloljetničkog zatvora</p> <p>b) osiguranje reintegracije? (Molimo vas ukratko opišite poduzete aktivnosti.)</p> <p>2. Promovirate li i na koji način nesudske mjere za djecu</p>	<p>- Ministarstvo pravde BiH</p> <p>- entitetska i kantonalna ministarstva pravde, Pravosudna komisija BD BiH</p> <p>- vlade entiteta, kantonā, BD BiH</p> <p>- edukativni centri za sudije i tužioce entiteta</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike/zaštite entiteta, kantonā, BD BiH</p> <p>- ministarstva unutrašnjih poslova</p>

<p>d) donese izmjene člana 358. st. (3) i (4) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, kako bi se strogo ograničilo produženje pritvora za djecu;</p> <p>e) nastavi napore na provođenju specijalizirane obuke o pravima djece i pravdi za djecu za sudije, službenike agencija za provođenje zakona i socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom;</p> <p>f) poduzme neophodne mjere za sprečavanje korištenja u medijima ličnih podataka djece u sukobu sa zakonom, koji nisu uređeni zakonom, kao što je ime člana porodice i mjesto stanovanja.</p>		<p>preporuka CRC-a (tačka 77) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>a) sudije b) službenike agencija za provođenje zakona c) socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom;</p> <p>6) Pokazatelji o svim poduzetim mjerama za sprečavanje korištenja u medijima ličnih podataka djece u sukobu sa zakonom, kao što je ime člana porodice i mjesto stanovanja.</p>	<p>optuženu za krivična djela, uključujući: a) preusmjeravanje b) medijaciju i savjetovanje c) primjenu alternativnih sankcija za djecu, kao što je rad za opće dobro? (Molimo vas ukratko opišite.)</p> <p>3. Jeste li osigurali i kada da u slučajevima kada je pritvor neizbježan djeca ne borave zajedno s odraslima, uključujući pritvorske jedinice?</p> <p>4. Jeste li usvojili i kada izmjene člana 358. st. (3) i (4) Zakona o krivičnom postupku BiH, kako bi se strogo ograničilo produženje pritvora za djecu?</p> <p>5. Provodite li specijalizirane obuke o pravima djece i pravdi za djecu za sudije, službenike agencija za provođenje zakona i</p>	<p>entiteta, kantonā, BD BiH</p> <p>- RAK BiH</p> <p>- Vijeće za štampu BiH</p> <p>- MLJPI BiH</p>
--	--	---	--	---	---	--

					<p>socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom?</p> <p>6. Jeste li poduzeli i na koji način neophodne mjere za sprečavanje korištenja u medijima ličnih podataka djece u sukobu sa zakonom, kao što je ime člana porodice i mjesto stanovanja?</p>	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.					

PREPORUKA 48.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
Komiteta traži da država članica postupi po prethodnom zaključnom zapažanju Komiteta o Fakultativnom protokolu o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, i to:	I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32. do 33, od 35. do	Komiteta uvažava uložene napore na provođenju zaključnih zapažanja o inicijalnom izvještaju države članice u dijelu o		1) Pokazatelji o ljudskim i finansijskim resursima za provođenje državnog plana djelovanja za rješavanje pitanja koja	1. Jeste li usvojili i kada državni plan djelovanja usmjeren na rješavanje svih pitanja, posebno onih koja su obuhvaćena	- Ministarstvo sigurnosti BiH

<p>a) da izradi državni plan djelovanja usmjeren na rješavanje svih pitanja, posebno onih koja su obuhvaćena Fakultativnim protokolom i da osigura odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za njegovo provođenje;</p> <p>b) da poduzme sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da se krivična djela istražuju, te da navodni počinioci budu uredno gonjeni i kažnjeni kako bi se smanjila nekažnjivost;</p> <p>c) da ojača mjere za zaštitu prava i interesa djece žrtava od svih krivičnih djela iz Fakultativnog protokola, i to kroz izradu smjernica za zaštitu djece za socijalne radnike i službenike za provođenje zakona, te osiguranja obuke o tim smjernicama. Konkretno, postupak treba ojačati kako bi se osigurao veći proaktivni pristup identifikaciji djece žrtava koja su ugrožena krivičnim djelima iz Fakultativnog protokola, uključujući senzibiliziranje i razvoj efikasnih partnerstava s roditeljima i porodicama djece žrtava;</p> <p>d) da osnuje jedinicu u okviru sektora za žrtve krivičnih djela koja je posebno ovlaštena za pružanje pomoći i podrške djeci žrtvama</p>	<p>36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Fakultativni protokol o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji</p>	<p>Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji (CRC/C/OPSC/BiH/CO/1).</p> <p>Međutim, Komitet sa žaljenjem konstatira da se informacije koje je dostavila država članica gotovo isključivo odnose na trgovinu djecom. Komitet preporučuje državi članici da poduzme sve neophodne mjere za provođenje navedenih preporuka, naročito u pogledu definicije i kriminalizacije svih djela navedenih u članovima 2. i 3. Fakultativnog protokola, donošenja akcionog plana države (tačka 11), istrage i procesuiranja krivičnih djela obuhvaćenih Fakultativnim protokolom (tačka 29) i zaštite i reintegracije djece žrtava (tačke 35, 39. i 41).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačke 11, 29, 35, 39. i 41) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>		<p>obuhvata Fakultativni protokol;</p> <p>2) Pokazatelji o krivičnim djelima koja se istražuju i kažnjenim počiniocima za djela iz Fakultativnog protokola.</p>	<p>Fakultativnim protokolom? Jeste li osigurali odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za njegovo provođenje?</p> <p>2. Jeste li poduzeli mjere i koje da se krivična djela istražuju, te da navodni počinioci budu uredno gonjeni i kažnjeni kako bi se smanjila nekažnjivost?</p> <p>3. Jeste li ojačali mjere (koje i na koji način) za zaštitu prava i interesa djece žrtava od svih krivičnih djela iz Fakultativnog protokola?</p> <p>4. Jeste li donijeli smjernice za zaštitu djece žrtava svih krivičnih djela iz Fakultativnog protokola za socijalne radnike i službenike za provođenje zakona? Jeste li osigurali obuke o tim smjernicama?</p> <p>5. Jeste li formirali jedinicu koja je posebno ovlaštena za pružanje pomoći i podrške djeci žrtvama krivičnih djela iz</p>	
--	---	---	--	---	--	--

<p>krivičnih djela iz Fakultativnog protokola, te da joj osigura odgovarajuće kadrovske, tehničke i finansijske resurse;</p> <p>e) da posebnu pažnju posveti – kroz pozitivnu društvenu diskriminaciju – potrebama djece u situacijama kada su ugrožena (stav 24).</p>		<p>Pri tome, država članica treba obratiti posebnu pažnju na primjenu svih odredaba Fakultativnog protokola, uzimajući u obzir Deklaraciju i Agendu za djelovanje i globalnu posvećenost, koje su usvojene na prvom, drugom i trećem Svjetskom kongresu protiv komercijalnog seksualnog iskorištavanja djece, održanom u Štokholmu, Jokohami i Rio de Ženeiru 1996, 2001. odnosno 2008. godine.</p>			<p>Fakultativnog protokola? Jeste li joj osigurali odgovarajuće kadrovske, tehničke i finansijske resurse?</p> <p>6. Na koji način osiguravate posebnu pažnju (kroz pozitivnu društvenu diskriminaciju) potrebama djece u situacijama kada su ugrožena djelima iz Fakultativnog protokola? (Molimo vas ukratko opišite.)</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

PREPORUKA 49.

I. Tekst preporuke	II. Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	III. Opći komentar tijela za nadzor provođenja (ako postoji)	IV. Podaci koji su dostupni u bazi	V. Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	VI. Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	VII. Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Komiteo traži da država članica postupi po prethodnom zaključnom zapažanju Komiteta o Fakultativnom protokolu o</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članovi 22, 30, od 32. do</p>	<p>Komiteo podsjeća na njegova prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4,</p>	<p>- KZ BiH - KZ FBiH - KZ RS</p>	<p>1) Pokazatelji o programima edukacije i osposobljavanja u vezi s Fakultativnim protokolom za pripadnike</p>	<p>1. Jeste li osigurali i na koji način da se načela i odredbe Fakultativnog protokola objavljuju u široj javnosti i</p>	<p>- Ministarstvo pravde BiH - VSTV BiH</p>

<p>djeci u oružanim sukobima i da provede sljedeće preporuke:</p> <p>a) propisima na nivou države, entiteta i BD BiH izričito zabrani i kriminalizira regrutiranje i korištenje djece mlađe od 18 godina u neprijateljstvima koja vrše nedržavne naoružane grupe;</p> <p>b) provede programe sistematske obuke o odredbama Fakultativnog protokola za sve relevantne profesije koje rade s djecom i za njih;</p> <p>c) uspostavi i provodi ekstrateritorijalnu nadležnost za počinjena krivična djela prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta.</p>	<p>33, od 35. do 36, 37. tačke od (b) do (d) i 38. do 40)</p> <p>Fakultativni protokol o djeci u oružanim sukobima</p>	<p>tačka 69. i CRC/C/OPAC/BiH/CO/1) i preporučuje državi članici da provede te preporuke, a naročito sljedeće:</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (tačka 69) je u Prilogu 1. ovog programa.</p>	<p>- KZ BD BiH - Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine</p> <p>- CMS statistika - VSTV (o počinjenim krivičnim djelima)</p>	<p>Oružanih snaga BiH, uključujući i one koji se šalju u međunarodne mirovne snage;</p> <p>2) Pokazatelji o sistematskim programima obrazovanja i osposobljavanja u vezi s odredbama Fakultativnog protokola za sve relevantne profesionalne grupe koje rade s djecom i za djecu, a posebno među vojnim službenicima koji su uključeni u regrutacije, sudijama, tužiocima, službenicima za imigracije, parlamentarnim vojnim komesarima/povjerenicima i socijalnim radnicima;</p> <p>3) Pokazatelji o počinjenim krivičnim djelima prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta.</p>	<p>među djecom i državnim službenicima?</p> <p>2. Jačate li i na koje načine programe edukacije i osposobljavanja u vezi s Fakultativnim protokolom za pripadnike Oružanih snaga BiH, uključujući i one koji se šalju u međunarodne mirovne snage?</p> <p>3. Jeste li propisima na nivou države, entiteta i BD BiH izričito zabranili i kriminalizirali regrutiranje i korištenje djece mlađe od 18 godina u neprijateljstvima koja vrše nedržavne naoružane grupe?</p> <p>4. Provodite li programe sistematske obuke o odredbama Fakultativnog protokola za sve relevantne profesije koje rade s djecom i za njih?</p> <p>5. Jeste li uspostavili i provodite li ekstrateritorijalnu nadležnost za počinjena krivična djela prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta?</p>	<p>- Ministarstvo odbrane BiH</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz kolona IV, V. i VI.</p>					

Obrađena poglavlja:

(Prva radna grupa)

A. Opće mjere provedbe (zakonodavstvo, sveobuhvatna politika i strategija, koordinacija, raspodjela sredstava i prikupljanje podataka, nezavisno praćenje, informiranje i podizanje svijesti, saradnja s OCD-om, dječija prava i poslovni sektor)

B. Definicija djeteta

C. Opća načela (zabrana diskriminacije, NID i poštovanje mišljenja djeteta)

D. Građanska prava i slobode (upis rođenja i državljanstvo i pravo na privatnost)

(Druga radna grupa)

E. Nasilje nad djecom (tjelesna kazna, zlostavljanje i zanemarivanje, seksualno iskorištavanje i zlostavljanje)

F. Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje (djeca lišena porodičnog okruženja, usvajanje i nezakonito odvođenje i nevraćanje)

(Treća radna grupa)

G. Invalidnost, osnovna zdravstvena zaštita i dobrobit (djeca s invaliditetom, zdravlje i zdravstvene usluge, zdravlje adolescenata, zdravlje okoliša, životni standard)

(Četvrta radna grupa)

H. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti (obrazovanje, stručno osposobljavanje i usmjeravanje, obrazovanje o ljudskim pravima, odmor, slobodno vrijeme, rekreacija i kulturne i umjetničke aktivnosti)

(Peta radna grupa)

I. Mjere posebne zaštite (djeca tražiocila azila, izbjeglice i migranti, djeca u uličnim situacijama i prodaja, trgovina i otmica, pravda za djecu, postupanje po prethodnim preporukama o fakultativnim protokolima)

Članovi radnih grupa:

Prva radna grupa

1. Saliha Đuderija (MLJPI BiH)
2. Lea Čengić (RAK BiH)
3. Alma Tuzlić (MIP BiH)
4. Nikola Sladoje (MP BiH)
5. Mirsada Bajramović (NVO – „Zemlja djece u BiH“ Tuzla)

Druga radna grupa

1. Tijana Borovčanin (MLJPI BiH)
2. Brana Crnčević (ARS BiH)
3. Nikola Sladoje (MP BiH)
4. Aleksandra Štrbac (NVO – „Zdravo da ste“ Banja Luka)
5. Berina Ceribašić (NVO – „Naša djeca“ Sarajevo)

Treća radna grupa

1. Almina Jerković (MLJPI BiH)
2. Ajla Nanić (MLJPI BiH)
3. Erna Topuz (NVO – Mostar)

Četvrta radna grupa

1. Hašima Ćurak (APOSOS BiH)
2. Prof. dr. Lejla Kafedžić (akademska zajednica – Sarajevo)
3. Dr. sc. Davorka Topić Stipić (akademska zajednica – Mostar)

Peta radna grupa

1. Stanislava Tanić (Ministarstvo sigurnosti BiH)
2. Branka Marković (Ministarstvo odbrane BiH)
3. Prof. dr. Elmedin Muratbegović (akademska zajednica – Sarajevo)

Konsultantica: Milena Jurić